

Pleonazmi u administrativnom stilu hrvatskoga jezika

Komar, Mihaela

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:346417>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-17**



FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)



Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Povijesti

Mihaela Komar

Pleonazmi u administrativnom stilu hrvatskoga jezika

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost / Katedra za suvremeni hrvatski jezik

Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Povijesti

Mihaela Komar

Pleonazmi u administrativnom stilu hrvatskoga jezika

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologija, grana kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2018.

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika	6
3. Administrativni stil.....	8
3. 1. Obilježja administrativnoga stila	9
3. 2. Odnos administrativnoga stila i norme	13
3. 3. Podstilovi i žanrovi administrativnoga stila	15
3. 4. Zakonodavno-pravni podstil administrativnoga stila	16
4. Pleonazmi	19
4. 1. Definicije pleonazma	19
4. 2. Podjele pleonazama	23
4. 3. Pleonazmi i administrativni stil	25
5. Zalihost i jezična ekonomija u funkcionalnim stilovima	29
6. Pleonazmi u zakonodavno-pravnom podstilu administrativnoga stila.....	31
6. 1. Grafički pleonazmi	31
6. 2. Tvorbeni pleonazmi	32
6. 3. Sintaktički pleonazmi	34
6. 3. 1. Pleonastične sveze	34
6. 3. 2. Veznički pleonazmi	40
6. 3. 3. Pleonastični niz	41
6. 3. 4. Pleonastične rečenice	42
6. 4. Tekstni pleonazmi.....	43
6. 5. Kontekstni pleonazmi	44
7. Zaključak.....	46
8. Literatura	48
9. Kratice i izvori.....	51

Sažetak

Prema uobičajenoj podjeli administrativni je stil jedan od pet funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika. Stil je to državne uprave, politike, ekonomije, diplomacije, vojske, industrije i trgovine, a zbog raznovrsnosti tekstova koji se njime pišu dijeli se na zakonodavno-pravni, društveno-politički, diplomatski, poslovni i personalni podstil. Kao obilježje administrativnoga stila često se ističe agresivnost i snažan utjecaj na ostale funkcionalne stilove. Njegove su poželjne značajke ustaljena struktura, činjeničnost, točnost, jasnoća, objektivnost, potpunost, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, eksplicitnost, određenost, analitičnost, neobilježenost, klišeiziranost izraza te usklađenost s normama hrvatskoga standardnog jezika. S druge strane, jedna je od njegovih nepoželjnih značajki pleonazam – izražavanje istoga sadržaja dvjema ili s više riječi – koji se ponekad određuje i kao jedna od najtežih bolesti administrativnoga stila. Uporabu nenamjernih, neosviještenih pleonazama treba izbjegavati u standardnome jeziku, osobito u višim funkcionalnim stilovima, među koje se ubraja i administrativni stil, jer se u njima norma strože poštuje. U radu se stoga istražuje zastupljenost pleonazama u zakonodavno-pravnom podstilu administrativnoga stila koji obuhvaća zakone, statute, ustav, odluke, rješenja i naredbe. Na temelju analize zakona Republike Hrvatske prikupljeni se korpus pleonazama dijeli prema jezičnom kriteriju, odnosno prema jezičnim razinama.

Ključne riječi: *pleonazmi, administrativni stil, zakonodavno-pravni podstil, zakoni*

1. Uvod

U radu se istražuje zastupljenost pleonazama u administrativnom stilu hrvatskoga standardnog jezika, odnosno u njegovu zakonodavno-pravnom podstilu u koji se ubrajaju zakoni, statuti, ustav, odluke, rješenja i naredbe. Naime, pleonazmi su označeni kao „jedna od najtežih bolesti“ (Silić 2006: 68) administrativnoga stila i u suprotnosti su s njegovim osnovnim značajkama kao što su jednostavnost, ekonomičnost, kratkoća, sažetost i jasnoća. U radu se najprije prikazuje raslojenost hrvatskoga standardnog jezika na funkcionalne stilove, a zatim se opisuju osnovna obilježja administrativnoga stila i propituje njegov odnos prema normi. Nakon toga prikazuje se podjela administrativnoga stila na podstilove i pripadajuće im žanrove, s posebnim osvrtom na zakonodavno-pravni podstil i zakonske tekstove kao područje istraživanja ovoga rada. U sljedećem se poglavlju donose različite definicije pleonazma (kao jezične pojave) i prikazuju podjele pleonazama (kao izričaja koji uslijed te pojave nastaju) prema različitim kriterijima. Pleonazmi se zatim zasebno opisuju u kontekstu administrativnoga stila jer ih mnogo autora (u suvremenoj literaturi) uglavnom povezuje s njim. Interes je ovoga rada usmjeren na takozvane nenamjerne, neosviještene pleonazme koji nastaju uglavnom zbog nedovoljnoga poznavanja jezika i zanemarivanja jezične kulture, stoga se smatraju jezičnom pogreškom i treba ih izbjegavati u standardnom jeziku. Slijedi poglavlje o dvjema važnim težnjama u funkcionalnim stilovima, a to su zalihost (redundancija), usko povezana s pleonazamom i osiguravanjem viška obavijesti, i jezična ekonomija, koja se uporabom pleonazama uvelike zanemaruje pa iskaz postaje manje obavijesan. U zasebnom se poglavlju prikazuju rezultati istraživanja, tj. analiza primjera iz korpusa koji se odnosi na zakonodavno-pravni podstil administrativnoga stila, odnosno na službene zakone Republike Hrvatske. Budući da je upravo taj podstil usmjeren prema svim govornicima hrvatskoga jezika i predstavlja službenu komunikaciju države s njezinim građanima, trebao bi biti primjer onoga što se smatra pravilnim i uzornim. Dakle, cilj je ovoga rada provjeriti potvrđuje li provedeno istraživanje zakonskih tekstova tvrdnju da su pleonazmi jedna od najtežih bolesti administrativnoga stila.

2. Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika

Jezik se, kao osnovno sredstvo sporazumijevanja i posrednik u komunikacijskom procesu, mora prilagoditi komunikacijskim zahtjevima, stoga se razmatra kao sustav znakova kojim se prenosi obavijest. Kao posrednik obavijesti, jezik je s njom povezan i mora pratiti njezinu razgranatost i složenost. Upravo je obavijesna raznorodnost, tj. višefunkcionalnost jezika dovela do njegova raslojavanja na funkcionalne stilove (Tošović 1988: 98, prema Petrović 2005: 57–58). Polazište je suvremene literature o hrvatskoj funkcionalnoj stilistici monografija Josipa Silića *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika* (2006). U poglavlju o višefunkcionalnosti hrvatskoga standardnog jezika Silić najprije razgraničuje hrvatski jezik kao sustav (koji podliježe lingvističkim, tj. jezičnim zakonitostima), hrvatski jezik kao standard i hrvatski jezik kao hrvatski književni jezik (koji podliježu sociolingvističkim, tj. društveno-jezičnim zakonitostima) te hrvatski jezik kao jezik hrvatske književnosti (koji podliježe literarno-lingvističkim, tj. književno-jezičnim zakonitostima). Iako i jedan i drugi podliježu sociolingvističkim zakonitostima, hrvatski jezik kao standard, za razliku od hrvatskoga jezika kao književnoga jezika, karakterizira općeobveznost (Silić 2006: 35).

U *Hrvatskom terminološkom priručniku* (Hudeček i Mihaljević 2009) kao osnovne se značajke hrvatskoga standardnog jezika ističu autonomnost, svjesna normiranost, stabilnost u prostoru, elastična stabilnost u vremenu i višefunkcionalnost. Višefunkcionalnost se definira kao podijeljenost standardnoga jezika na više funkcionalnih stilova zato što je njegova funkcija višestruka. Navodi se pet „najvažnijih funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika“ – književnoumjetnički, razgovorni, publicistički, administrativni i znanstveni (Hudeček i Mihaljević 2009: 43).¹ Hrvatski je standardni jezik prema Siliću (2006) jezik hrvatske višefunkcionalne komunikacije jer na različite načine funkcionira u različitim područjima poput književnosti, razgovora, novina, radija i televizije, ureda i znanosti. Te se funkcije nazivaju njegovim funkcionalnim stilovima, a ima ih pet – književnoumjetnički (beletristički), razgovorni, novinarsko-publicistički, administrativno-poslovni i znanstveni (Silić 2006: 36).² Mihaljević

¹ Tom se podjelom, tj. nazivima funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika služim u radu. Ti se nazivi navode i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (Barić i dr. 1999: 47).

² J. Silić u starijim člancima funkcionalne stilove hrvatskoga standardnog jezika naziva nešto drugačije: književni ili beletristički, razgovorni, novinarski ili publicistički, uredski ili administrativni i znanstveni. U vezi s administrativnim stilom navodi još da se kao njegov podstil može izdvojiti poslovni (Silić 1996: 244–255). Kovačević i Badurina (2001: 22), pozivajući se na spomenuti Silićev članak, rabe gotovo iste nazive funkcionalnih stilova, osim „uredskog ili administrativnog“ stila koji nazivaju samo administrativnim. Zanimljivo je ovdje spomenuti zapažanje B. Novak koja ističe da Silić (2006) funkcionalne stilove ne promatra „s obzirom na svrhe i zadaće pojedinih područja ili segmenata ljudske djelatnosti u kojima se određeni funkcionalni stil primjenjuje (kao što je to kod Pranjića) nego s obzirom na

(2002) pak hrvatski standardni jezik definira kao skup normi od kojih svaka normira jedan njegov odsječak, stoga se funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika razlikuju s obzirom na odnos prema normi. Funkcionalni stilovi ne tvore čiste kategorije jer među njima često dolazi do preklapanja, a i svaki se od njih može podijeliti na podstilove. Autorica smatra da funkcionalni stilovi mogu pripadati standardnome jeziku, no svaki od njih može iz njega biti djelomično isključen jer se u svakom funkcionalnom stilu može razlikovati njegovo najčešće realno ostvarenje od njegovih poželjnih značajki. Ipak, drži se „školske“ podjele funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika zbog njezine operativnosti i obuhvatnosti (Mihaljević 2002: 326–327).

Drugačiji pogled na hrvatsku funkcionalnu stilistiku predstavlja monografija Marine Kovačević i Lade Badurine *Raslojavanje jezične stvarnosti* (2001), koju Ryznar (2016) označuje kao važan metodološki zaokret. Naime, autorice izlažu modificiranu inačicu linearnog raslojavanja standardnoga jezika na pet funkcionalnih stilova u kojoj jezik promatraju kao polje diskurza prikazano u koordinatnom sustavu. Jezik se istovremeno raslojava vertikalno, po planovima jezične realizacije (na govor i pismo), i horizontalno, po funkcijama, formirajući unutar diskurznog polja različite diskurzne domene ili tipove – privatni, javni, specijalizirani, multimedijalni i literarni diskurs. Autorice napominju da je tradicionalna klasifikacija funkcionalnih stilova zanemarivala područje pretapanja stilskih značajki pojedinih stilova, kao i razlike koje proizlaze iz planova njihove jezične realizacije (Ryznar 2016: 106).

Kako ističe Ryznar (2016), istraživanja Kovačević i Badurine (2001) nisu srušila tradicionalnu klasifikaciju funkcionalnih stilova, ali su ju ipak redefinirala. Dalje podsjeća da je „funkcionalno-stilska diferencijacija jezika proces koji neprekidno traje i koji zrcali trenutno, dakle privremeno stanje jezika u društvu“ pa je i postojećoj klasifikaciji nužno preslagivanje, ističući još da stilistika ne treba strahovati od velikog metodološkog zaokreta i zamjene pojma „funkcionalni stil“ pojmom „diskurz“ (Ryznar 2016: 106, 108).

Svjesna postojećih i mogućih nedostataka tradicionalne, „školske“ klasifikacije funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika, u radu se ipak na nju pozivam zbog ustaljenosti, općeprihvaćenosti i obuhvatnosti.

funkcije samih tekstova. Njihovi nazivi stoga ne odražavaju djelatnosti u kojima se govori pojedinim stilovima nego svrhe (funkcije) koje tekstovi napisani tim stilom moraju ispuniti.“ (Novak 2010: 43)

3. Administrativni stil

Neke su od odlika „dobroga stila“ jasnoća, točnost i ljepota, a iz njih proizlazi još osobina poput jezgrovitosti, logičnosti, jednostavnosti i ritmičnosti. No ta se obilježja ne odražavaju jednako u tekstovima pisanim s različitom svrhom (primjerice ljepota u romanu i u znanstvenoj raspravi, istinitost u bajci i u novinskoj vijesti ili jasnoća u pjesmi i u službenom dopisu) (Babić i Težak 1992: 29). Ono što je zajedničko svim funkcionalnim stilovima hrvatskoga standardnog jezika jest općeobvezni neutralni standardni jezik, no svaki se od njih razlikuje od ostalih na leksičkoj, morfološkoj, tvorbenoj ili sintaktičkoj razini (Mihaljević 2002: 328).³ U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* ističe se da je pogrešno značajke, elemente i specifična jezična sredstva jednoga funkcionalnog stila prenositi u drugi i zatirati višefunkcionalnost standardnoga jezika (Barić i dr. 1999: 61). Slično tome, i Silić (2006) ističe da svaki funkcionalni stil ima svoje specifičnosti i zakonitosti, stoga se greška u jednome funkcionalnom stilu ne smatra nužno greškom u drugome i upravo je zbog toga standardni jezik višefunkcionalan.⁴ Silićevim riječima, „samo nesputan razvoj funkcionalnih stilova omogućava nesputan razvoj standardnoga jezika“ (Silić 2006: 37). U nastavku se rada stoga prikazuju zakonitosti administrativnoga stila, njegove vrline i mane.

Silić (2006) funkcionalne stilove dijeli na nominalne (karakterizira ih „predmet“ i prevaga imenica, tj. opisa) i verbalne (karakterizira ih „radnja“ i prevaga glagola, tj. pripovijedanja), napominjući da postoje i „miješani“ stilovi. Administrativni stil svrstava u nominalne, ističući da je u njemu sve podvrgnuto nominalizaciji (Silić 2006: 66). Silić i Pranjković (2007: 379) navode pak da je administrativni stil većim dijelom nominalan (kad bitnu ulogu ima „predmet“, tj. imenica), a manjim dijelom verbalan (kad bitnu ulogu ima „radnja“, tj. glagol). Pišući o tome, Pranjković funkcionalne stilove, s obzirom na to prevladavaju li u njima imenske ili glagolske konstrukcije, dijeli na apstraktne i konkretne. Apstraktni su stilovi administrativni, znanstveni i publicistički, a konkretni razgovorni i beletristički (Pranjković 1996: 519). Katnić-Bakaršić (1999: 33) administrativni stil također ubraja u nominalne, ističući da u njemu dominiraju imenice i čest je postupak nominalizacije – imenskog načina izražavanja (Silić 2006: 66), tj. izvođenja imenskih konstrukcija od glagolskih (Pranjković 1996: 520). Babić i Težak funkcionalne stilove dijele na emocionalne i racionalne (karakterizira ih uporaba izražajnih sredstava koja brzo djeluju na

³ Pranjković (1996: 519) ističe da su među funkcionalnim stilovima najbrojnije sintaktičke razlike.

⁴ Silić (2006: 37) još napominje da svaki funkcionalni stil ima svoja pravila kojima se odupire onome što u njemu ne valja, jer svaki od njih ima vrline, ali i mane. I u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* ističe se da nema funkcionalnoga stila bez grešaka jer ih oni sami „proizvode“ (Barić i dr. 1999: 62).

razum), također navodeći da postoje i „miješani“ stilovi. Među izrazito racionalne stilove ubrajaju znanstveni i administrativni (Babić i Težak 1992: 30).⁵

3. 1. Obilježja administrativnoga stila

Silić (2006: 65) ističe da administrativni stil u suvremenoj komunikaciji hrvatskim standardnim jezikom ima prevagu nad ostalim funkcionalnim stilovima, osobito zato što se pojam „hrvatski standardni jezik“ često s njime poistovjećuje. U vezi s tim, Peti-Stantić (2002) navodi da se tradicionalno uzornom smatrala uporaba standardnoga jezika u književnoumjetničkom stilu, no u suvremenoj su uporabi sve prestižniji administrativni (jezik državne uprave) i publicistički stil (jezik medija). Oni se razlikuju od ostalih po visokoj automatizaciji izričaja, uporabi klišeiziranih izraza i težnji za pojednostavljivanjem leksičko-semantičkih odnosa (Peti-Stantić 2002: 366). Primjerice, i autori *Hrvatskog jezičnog savjetnika* smatraju da upravo administrativni stil (koji nazivaju još i upravnim, službenim i poslovnim) s publicističkim stilom čini okosnicu javnoga, službenog, neutralnog, stilski neobilježenog standardnog jezika (Barić i dr. 1999: 60).

Administrativni se stil najviše nameće ostalima i ponekad je vrlo agresivan zbog širenja svoje imperativnosti na ostale funkcionalne stilove, kojima ta osobina zapravo nije svojstvena (Silić 2006: 65). U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* navodi se da se administrativni stil smatra najagresivnijim i najprodornijim zbog svoje preskriptivnosti, tj. težnje za oblikovanjem jasnih pravila i uputa za djelovanje. Ta agresivnost i prodornost često štete publicističkom i razgovornom, ali i znanstvenom stilu (Barić i dr. 1999: 60). I u jezičnom priručniku *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 253) ističe se jak utjecaj administrativnoga stila na ostale funkcionalne stilove, uz primjer prodora administrativizama u ostale stilove, koji je najprimjetniji u razgovornom i publicističkom stilu (Kovačević i Badurina 2001: 80). Pišući o stilskim greškama koje se pojavljuju u administrativnom stilu, i Katnić-Bakaršić (1999: 32) spominje nenamjerno prenošenje elemenata administrativnoga stila u druge sfere komunikacije, „osobito u razgovor ili publicistiku“. Silić (2006: 74) također napominje da administrativni stil najviše utječe na razgovorni, a zbog svoje zatvorenosti i ograničene kreativnosti najmanje utječe na znanstveni stil.

⁵ Važno je spomenuti da administrativni i znanstveni stil imaju neka zajednička obilježja, primjerice objektivnost, sažetost, izričitost i otpornost na utjecaje drugih funkcionalnih stilova, no ipak se bitno razlikuju (Barić i dr. 1999: 60).

Administrativni je stil i najpodložniji ideologizaciji – prosuđivanju jezične ispravnosti ideološkim stavom i ideološkog stava jezičnom ispravnošću (Silić 2006: 65). I u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* administrativni se stil ističe među ostalima upravo po najvećoj podložnosti sociolingvističkim utjecajima i ideologizaciji (Barić i dr. 1999: 60), dok se u jezičnom priručniku *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* kao njegovo razlikovno obilježje također ističe velika ovisnost o izvanjezičnoj zbilji (osobito o politici i ideologiji), uz napomenu da upravo ta ovisnost uzrokuje česte promjene unutar stila (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 252). Peti-Stantić navodi da se u suvremenoj sociolingvistici smatra da „utjecajnost administrativnoga stila proizlazi iz snage i autoriteta institucija vlasti čiji ga predstavnici koriste“ (Peti-Stantić 2002: 366).

U vezi sa spomenutom agresivnošću i podložnosti ideologizaciji Kovačević i Badurina (2001) pojašnjavaju da administrativni stil kod govornika uzrokuje dvostruke stavove: poštovanje („pa i bez pokrića“), ali i porugu. Ističu da je to jezik kojem se pripisuje moć državne administracije te različite manipulacije i ideologizacije. Naime, autoritet se administracije metonimijski prenosi na jezik kojim se ona očituje pa se administrativni stil često shvaća kao „ono kako treba govoriti, kako je ispravno i poželjno“. Posljedica je toga prodiranje elemenata (sveprisutnoga) administrativnog jezika i u druge sfere jezične uporabe, prije svega na leksičkoj i sintaktičkoj razini (Kovačević i Badurina 2001: 79–80). Autorice još dodaju da je administrativni jezik agresivan koliko i ideologija koja ga pokreće pa iz toga može proizaći uvjerenje da ono što je dobro u jeziku zakona i politike mora biti dobro i u drugim situacijama (Kovačević i Badurina 2001: 91). U članku o jezičnim paradoksima u administrativnom stilu Kovačević i Badurina (2001b: 486) napominju da do tog pogrešnog uvjerenja dolazi i zato što kod govornika hrvatskoga jezika nije dovoljno jasno izražena svijest o funkcionalnostilskoj raslojenosti standardnoga jezika, što je svakako jedan od važnijih argumenata.

Posebnosti i zakonitosti administrativnoga stila proizlaze iz specifičnosti područja uporabe i njegove preskriptivne funkcije, koja zahtijeva oblikovanje jasnih i nedvosmislenih tvrdnji (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 253). Naime, područje je njegove uporabe veoma široko i obuhvaća jezik ureda, industrije, trgovine, politike, vojske, reklame⁶ (Silić i Pranjković 2007: 379),

⁶ O pripadnosti reklame administrativnome stilu dosta se raspravljalo. Kovačević i Badurina (2001: 80) ističu da se administrativni diskurs „donekle ostvaruje i u reklamama“. Mihaljević (2002: 332–333) pak napominje da se jezik reklame ne može jednoznačno svesti ni pod jedan funkcionalni stil te da u njemu nema značajki administrativnoga stila pa se ne može reći da mu pripada. Zanimljivo je primijetiti da se u *Hrvatskom terminološkom priručniku* (Hudeček i Mihaljević 2009: 44) ipak navodi da administrativnom stilu pripada i jezik reklame. Bjelobrk (2009) također ističe da se reklamnoj poruci ne može odrediti pripadnost administrativnome stilu. Pojašnjava da se ona razvila

diplomacije, državne uprave i ekonomije (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 252). Žanrovski, jezik je to zakona i pravilnika, službenih dopisa i propisa, molbi i žalbi, zahtjeva (Kovačević i Badurina 2001: 80), upravnih akata, uredbi, odluka, potvrda, računa (Babić i Težak 1992: 30), ugovora, rješenja (Barić i dr. 1999: 60), narudžbi, oglasa, životopisa i izvještaja (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 252).

Neka su od osnovnih obilježja administrativnoga stila uredsko-poslovni rječnik, nazivlje struke obuhvaćene sadržajem, ustaljeni izričaji i dosljedno izbjegavanje osjećajne obojenosti (Babić i Težak 1992: 30). Njegove su značajke i jednostavnost, jasnoća, točnost, potpunost, ujednačenost, eksplicitnost (potpuna iskazanost), ekonomičnost, analitičnost, konkretnost, objektivnost, kratkoća (lakonizam), određenost (determiniranost), terminologičnost (pojmovnost), neemocionalnost, stilska neobilježenost, imperativnost, klišeiziranost (ukalupljenost)⁷ i jezični parazitizam (Silić 2006: 66; Silić i Pranjković 2007: 379). Autori *Hrvatskog jezičnog savjetnika* kao važnu značajku administrativnoga stila navode i zatvorenost, opisujući ga kao neproizvodan sustav obilježen „uporabom ograničenoga broja leksičkih i sintaktičkih sredstava, jezičnih sintaktičkih klišeja i jezičnih konvencija⁸“ (Barić i dr. 1999: 60).

Katnić-Bakaršić (1999) kao obilježja administrativnoga stila ističe visok stupanj shematiziranosti i determiniranosti jezičnih sredstava, pojašnjavajući da su ona rezultat njegove funkcije. Naime, administrativni tekstovi služe za službenu komunikaciju između ustanova te između pojedinaca i ustanova, zatim između država i državnika te pojedinaca i državnih organa. Karakterizira ih velika žanrovska raznolikost pa su se razvila stroga pravila i sheme, tj. obrasci za većinu žanrova administrativnih tekstova, kako bi takva komunikacija bila što brža i djelotvornija. Pozornost je u administrativnom stilu usmjerena na točnost i preciznost navođenja podataka, a obilježava ga i neemocionalnost jer su administrativni tekstovi usmjereni na prenošenje informacije i službeno komuniciranje što zahtijeva objektivnost (Katnić-Bakaršić 1999: 31). Slično tome, Kovačević i Badurina (2001) kao razlikovno obilježje administrativnoga stila ističu

iz oglasa koji korespondiraju s administrativnim stilom, stoga je moguće naznačiti samo bliskost reklamne poruke administrativnome stilu, ne i pripadnost (Bjelobrk 2009: 69). Ryznar (2016: 107) također ističe da žanrove poput reklame ne treba proučavati „u sklopu suhoparnog administrativnog stila“ u koji ih svrstava Silić, već unutar polja javnog diskursa, kao što predlažu Kovačević i Badurina.

⁷ „Od svih funkcionalnih stilova najveću ljubav prema jezičnim klišejima gaji upravo administrativno-poslovni stil.“ (Silić 2006: 72)

⁸ Te se jezične konvencije, tj. ustaljena pravila izražavanja i sastavljanja tekstova, ogledaju u zadanoj strukturi tekstova, ograničenom broju leksičkih, morfoloških i sintaktičkih sredstava, klišeiziranim izrazima, pleonastičkim sintagmama i semantički praznim riječima (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 253).

knjiškost,⁹ navodeći da je to shematiziran i neistraživački diskurs, neosoban jezik koji teži jednoznačnosti i zbog toga uspostavlja lako prepoznatljive obrasce. Dalje ističu da teži nedvosmislenosti (na štetu ekspresivnosti) i univerzalnoj razumljivosti koju osigurava poznavanje zadanih jezičnih modela, čime se odriče brojnih jezičnih vrednota. Naime, administrativni jezik više od ostalih „eksploatira sebi inače imanentne značajke, guši se sam u sebi, postaje svoja karikatura, što nerijetko dovodi do inflacije jezičnih sredstava (pleonazama i dr.)“ (Kovačević i Badurina 2001: 27–28).

Frančić, Hudeček i Mihaljević (2006), sukladno stajalištu o postojanju određenoga funkcionalnog stila i određenoga funkcionalnog stila standardnoga jezika, upozoravaju da sve značajke koje su česte u administrativnom stilu nisu i poželjne značajke administrativnoga stila hrvatskoga standardnog jezika. Dakle, dosad su se uglavnom isticale značajke administrativnoga stila, a spomenute autorice razlikuju njegove poželjne značajke od nepoželjnih. Poželjne su značajke ustaljena struktura, činjeničnost, objektivnost, točnost, jasnoća, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, analitičnost, neobilježnost, klišeiziranost izraza i usklađenost s normama hrvatskoga standardnog jezika. Autorice ističu da se u praksi najčešće ne poštuju standardnojezične norme i krši se zahtjev za sažetim i jasnim izražavanjem. U skladu sa značajkom sažetosti ističu da rečenice u administrativnom stilu trebaju biti kratke. (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 253–254). Sažetost i jasnoću iskaza svakako narušava i uporaba pleonazama. Naime, istraživanje pleonazama u hrvatskim zakonskim tekstovima pokazalo je da upravo duljina rečenica (uzrokovana i pleonazmima) dovodi do otežanog razumijevanja njihove poruke. Autorice dalje navode i „ono što ne treba upotrebljavati“ – prostorno ograničen leksik (lokalizmi, regionalizmi, dijalektizmi), vremenski ograničen leksik (historizmi i arhaizmi), žargonizme, riječi u prenesenom značenju, stilske figure, frazeme, umanjnice, uvećanice, hipokoristike, vulgarizme i stilski obilježenije istoznačnice (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 255–256) – stoga se može zaključiti da navedeno smatraju nepoželjnim značajkama administrativnoga stila.

U vezi s tim Katnić-Bakaršić (1999) navodi da se normativisti i lingvisti koji se bave kulturom govora obično negativno izražavaju o jezičnim sredstvima zastupljenima u administrativnom stilu, no ističe da administrativni stil nije ni dobar ni loš već, kao i ostali stilovi,

⁹ Kasnije ipak napominju da, bez obzira na *knjiškost*, administrativni jezik dotiče gotovo svakog govornika. Navode primjer pisanja molbe za posao ili žalbe koje proizlazi izravno iz društvenoga interesa prosječnoga govornika hrvatskog jezika, a isto je tako gotovo nezaobilazna i potreba za razumijevanjem teksta nekoga pravilnika, statuta ili zakona. S druge strane, taj prosječni govornik hrvatskoga jezika ne mora nužno znati napisati novinsku vijest, znanstveni članak ili pjesmu (Kovačević i Badurina 2001: 81). Mihaljević (2002: 326) također ističe neophodnost administrativnoga stila „za sve školovane ljude“.

djeluje u određenoj sferi s određenom funkcijom pa se tome prilagođuje. Ipak, napominje da se u njemu susreću stilske greške (preduge i teško razumljive rečenice, gomilanje riječi u istome padežu, najčešće genitivu, koje uzrokuje dvosmislenost i zabune, odstupanje od općejezične norme, nenamjerno prenošenje elemenata administrativnoga stila u druge sfere komunikacije¹⁰) (Katnić-Bakaršić 1999: 32). Novak (2010: 63) pak ističe da u novije vrijeme zanimanje za administrativni stil potiču upravo takve pojave (koje mu nisu uzor!), primjerice administrativizmi, tautologije, pleonazmi te uvriježena odstupanja od gramatičkih i pravopisnih normi.

3. 2. Odnos administrativnoga stila i norme

Prema Mihaljević (2002) u svakom se funkcionalnom stilu mogu razlikovati tri osnovne značajke: a) koje se često pojavljuju, ali treba ih izbjegavati ako želimo da funkcionalni stil pripada standardu, b) koje su dopustive u određenom funkcionalnom stilu standardnoga jezika i c) poželjne značajke u određenom funkcionalnom stilu. Za svaku je od značajki upitno je li ona značajka pojedinoga funkcionalnog stila zato što se u njemu često pojavljuje ili zato što bi se u njemu trebala pojavljivati. Drugim riječima, autorica razlikuje deskriptivan pristup opisu funkcionalnog stila, „kakav trenutačno jest“, od normativnoga pristupa, „kakav bi trebao biti“ (Mihaljević 2002: 328). S druge pak strane, Ryznar (2016: 107) ističe da stilistika treba napustiti normativistiku i „prihvatiti kritičko-deskriptivan pristup raslojavanju jezika koji bi naglasak stavio na pragmatički aspekt jezične komunikacije kao i na ideološke implikacije pojedinog stila i/ili diskurza.“ Budući da se o odnosu administrativnoga stila i norme dosta pisalo, u posebnom se potpoglavlju o tome donosi kratak prikaz.

Babić i Težak (1992: 32) kao važnu odliku „svakog dobrog stila“ ističu usklađenost s gramatičkom, pravopisnom i rječničkom normom, no to nije nužnost u književnoumjetničkom stilu. Navode još da „to što je dopušteno umjetnicima riječi ne valja oponašati kada govorimo ili pišemo s kakvom drugom namjenom“ (Babić i Težak 1992: 37). Prema Pranjkoviću (2002) funkcionalni se stilovi mogu podijeliti s obzirom na to pripadaju li više u ingerenciju normativistike ili u ingerenciju stilistike. Administrativni i znanstveni stil svrstava u ingerenciju normativistike, pojašnjavajući da se u njima strogo poštuju norme i preporuke, književnoumjetnički i razgovorni stil u ingerenciju stilistike jer je norma u njima gotovo nevažna, a publicistički je stil „negdje na sredini“. Ipak, napominje da je načelno svaki tekst i u ingerenciji

¹⁰ Iako se izričito ne spominje pleonazam, ovdje bi se moglo uvrstiti prenošenje pleonazama iz administrativnoga stila u svakodnevnu komunikaciju, tj. u razgovorni, ali i u publicistički stil.

normativistike i u ingerenciji stilistike te se između njih, zbog njihova specifičnog odnosa, događaju izravni sukobi (Pranjković 2002: 156–157).

O odnosu norme i stilova piše i Silić (2006), ističući da u svakom funkcionalnom stilu postoji kolektivno i individualno. Najmanje individualnoga ima u znanstvenom, a najviše u književnoumjetničkom stilu, dok su (navedenim redosljedom) administrativni, publicistički i razgovorni stil između. Naime, upravo taj odnos kolektivnoga i individualnoga odlučuje o normativnom statusu i stupnju dopustivosti (redatorske i lektorske) intervencije u određeni funkcionalni stil. Prema tome, najviše je dopušteno intervenirati u znanstveni i administrativni, a najmanje u književnoumjetnički stil, no razina dopuštene intervencije ipak ne može biti ista u svim žanrovima određenoga stila (Silić 2006: 154–155). Slično tome, u *Hrvatskom terminološkom priručniku* funkcionalni se stilovi razlikuju po svome odnosu prema normi – ako je odnos prema normi obvezniji, manji je stupanj dopuštene individualnosti. Najveća je individualnost dopuštena u književnoumjetničkom stilu, a zatim slijede razgovorni, publicistički, administrativni i znanstveni stil, u kojem je dopuštena najmanja individualnost, tj. poštivanje je norme obvezno (Hudeček i Mihaljević 2009: 43).¹¹ Kao i kod Silića (2006), i ovdje je administrativni stil na visokom drugom mjestu. Dakle, administrativni i znanstveni stil više su od ostalih stilova obvezni poštivati standardnojezične norme.

Ćužić (2016) je istraživao koliko i kako hrvatski pravopisi (kao normativni priručnici) ukazuju na pisane posebnosti pojedinih funkcionalnih stilova kao uporabnih podsustava. Ističe da se oni uglavnom ne koriste nazivom „funkcionalni stil“, već na stilove upućuju navođenjem područja njihove uporabe (npr. administracija, bankarstvo) ili žanrovski (npr. ugovor). Iznimke se pojavljuju samo u predgovorima, a navode se primjeri *Matičina* i *Institutova pravopisa*. Primjerice, u *Institutovu pravopisu* navodi se da znanstveni i administrativni stil te obavijesni žanr publicističkoga stila imaju obvezu poštivanja pravopisne norme, dok je za razgovorni i književnoumjetnički stil te književni podstil publicističkoga stila karakteristično odstupanje od pravopisnih načela (Jozić 2013: 7, prema Ćužić 2016: 357). Autor zaključuje da pravopisi, uz pravila za „neutralan“ standardni jezik zajednički svim stilovima, donose i preporuke i opise koji se odnose na specifičnosti kojega od stilova, a tek iznimno donose propise (Ćužić 2016: 375).

¹¹ Mihaljević (2002) upozorava da bi veću pozornost (u srednjoškolskim obrazovnim programima) trebalo posvetiti administrativnom i znanstvenom stilu jer je u njima odnos prema normi stroži pa ih je teže naučiti. Ističe da je administrativni stil strogo određen normama i preskriptivnošću jer služi za izricanje onoga što se propisuje i za oblikovanje jasnih i nedvosmislenih tvrdnji (Mihaljević 2002: 333).

Kada je riječ o administrativnom stilu, Čužić (2016) ističe da on slovi kao stil koji poštuje norme standardnoga jezika te se pri rangiranju uglavnom stavlja na visoko drugo mjesto. No takav položaj smatra diskutabilnim, obrazlažući da je on „više proizvod htijenja normativnoga jezikoslovlja nego odraz samoga stanja u uporabi u konkretnim tekstovima“ (Čužić 2016: 360–361).¹² Napominje ipak da su tekstovi koji su više izloženi javnosti, primjerice zakoni ili ugovori velikih javnih kolektiva, podvrgnuti visokom varijetetu standardnoga jezika, dakle višestrukom čitanju i lektoriranju. Zaključuje da pravopis, u odnosu na uporabne specifičnosti administrativnoga stila, uglavnom gubi svoju preskriptivnu funkciju te ona postaje deskriptivnom (Čužić 2016: 363).

3. 3. Podstilovi i žanrovi administrativnoga stila

Zbog velike žanrovske raznolikosti tekstova koji se njime pišu, administrativni se stil dijeli na podstilove (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 252). Tošović žanrove u administrativnom stilu razvrstava na sljedeće podstilove: a) zakonodavno-pravni (zakoni, statuti, ustavi, odluke, odredbe, rješenja, naredbe), b) društveno-politički (rezolucije, povelje, deklaracije, programi, referati, priopćenja, izjave), c) diplomatski (komunikeji, note, demarši, protokoli, memorandum, izjave, zabilješke, poslanice), d) poslovni (ugovori, dogovori, dopisi, certifikati, specifikacije, računi, narudžbe, uplatnice, fakture) i e) personalni (molbe, žalbe, autobiografije, oporuke, punomoći, upitnici, ankete, formulari, osobni dokumenti) (Tošović 1988: 83; Katnić-Bakaršić 1999: 33).¹³ Kovačević i Badurina (2001: 81) ističu da ta podjela na podstilove i žanrove, koliko god široka bila, poprilično dobro naznačuje područje rasprostiranja administrativnoga stila. Budući da se drugačije podjele ne navode, u radu se služim navedenom podjelom administrativnoga stila na podstilove i pripadajuće im žanrove.

¹² Petrović (2005) pojašnjava da iza svakog funkcionalnog stila stoji određena vrsta obavijesti, koja zapravo nastaje preoblikom prethodne obavijesti. Primjerice, u administrativnom se stilu primarna obavijest preoblikuje u sekundarnu obavijest izvještajnoga, propisivačkoga, naredbodavačkoga, imperativnog tipa. Prerada obavijesti u svim funkcionalnim stilovima može se odvijati u duljem razdoblju, a za administrativni se stil navodi primjer višemjesečne izrade zakona. To pretvaranje primarne obavijesti u sekundarnu zahtijeva odgovarajući kod, stoga se funkcionalni stilovi, kojima je osnova standardni jezik, moraju pridržavati standardnojezičnih normi. Kasnije, tijekom strukturiranja iskaza, dolazi do različitog stupnja nepridržavanja normi (Petrović 2005: 58). U vezi s administrativnim stilom, još su Kovačević i Badurina (2001: 28) upozorile da on poštuje normu unutar okvira svoje pragmatičnosti, tj. da teži normativnoj pravilnosti, ali ju u praksi ne ostvaruje dosljedno.

¹³ Tošovićevu podjelu administrativnoga stila na podstilove spominju i Katnić Bakaršić (1999) i Kovačević i Badurina (2001). Konkretna pisana ostvarenja, odnosno žanrove pojedinih podstilova navodi i Katnić-Bakaršić (1999) te je prema tome podjela dopunjena.

Tošović (1988: 83) ističe da je za administrativni stil osnovni pismeni način realizacije. Kovačević i Badurina (2001: 90) također navode da je u svome čistom obliku administrativni stil „papirnati“ jezik knjiga (tj. zakona) pa se svaki njegov „izlazak u stvarnost“ čini nezgrapnim i neprimjerenim, što opravdavaju činjenicom da u administrativnom stilu vladaju drugačije zakonitosti nego u ostalim stilovima. U članku o jezičnim paradoksima administrativnoga stila Kovačević i Badurina (2001b) ističu da za svaki funkcionalni stil vrijedi što i za standardni jezik. Naime, i funkcionalni se stil ostvaruje na različite načine pa ono što je dopušteno u jednom njegovom podstilu ne mora biti dopušteno u drugom. Navedeno oprimjeruju time da je uvjeravanje i kreativno poigravanje jezičnim sredstvima, karakteristično za promidžbenu poruku, neprimjereno pravnim dokumentima, kao što je i subjektivnost donekle primjerena u „osobnijim“ administrativnim formama (npr. molbi ili žalbi), a neprimjerena u tekstu zakona. Zanimljivo je ovdje istaknuti njihovu napomenu da temeljne značajke administrativnoga stila stoga treba shvaćati kao srednje vrijednosti, tj. prosjek u koji se uklapaju „čiste“ administrativne vrste, a rubni im oblici mogu izmicati (Kovačević i Badurina 2001b: 480). Autorice ne pojašnjavaju koje su to vrste, no može se pretpostaviti da su to one koje ne pripadaju personalnome podstilu administrativnoga stila, dakle i zakoni.

3. 4. Zakonodavno-pravni podstil administrativnoga stila

U kontekstu neemocionalnosti i objektivnosti administrativnoga stila Katnić-Bakaršić ističe da se njegov zakonodavno-pravni podstil ponekad približava znanstvenom stilu, ali ne u konkretnim zakonskim propisima nego u teoriji prava. Ističe da čak i tada on zadržava neke mane administrativnoga stila poput tautologije, koju definira kao nepotrebno usložnjavanje jezika koje stvara privid ozbiljnosti i objektivnosti. Dalje navodi da se zakonodavno-pravni podstil razlikuje od ostalih podstilova administrativnoga stila po tome što mu „u nekim žanrovima može biti svojstvena specifična retorika“ (Katnić-Bakaršić 1999: 33).

Ono o čemu piše Katnić-Bakaršić razlikujući teoriju prava i konkretne zakonske propise, pojašnjavaju Kovačević i Badurina (2001). Naime, u horizontalnom raslojavanju jezika (po funkcijama) one uspostavljaju i kategoriju specijaliziranoga diskursa koji može biti akademski (znanstveno-teorijski) i primijenjen. Kao primjer specijaliziranoga diskursa navodi se jezik ekonomske i pravne znanosti (koji se smatra akademskim), a primijenjen je jezik bankarstva, burze i administracije (pa se i krug korisnika širi), s tim da jezik administracije ima i svoju populističku stranu koja ga odvodi u domene višega i nižega stupnja javnosti (Kovačević i Badurina 2001: 25).

Drugim riječima, jezik pravne znanosti podvaja se na znanstveni jezik i administrativno-pravne forme koje predstavljaju njegovu primjenu, tj. prevođenje jezika pravne znanosti u zadane administrativne sheme. Taj administrativno-pravni jezik „većim dijelom“ odražava opće značajke administrativnoga jezika (Kovačević i Badurina 2001: 29).

U novije vrijeme javljaju se i drugačiji pogledi na tradicionalnu podjelu funkcionalnih stilova na podstilove i žanrove. Naime, Novak (2010) ističe da većina autora zakone svrstava u administrativni stil, upotpunivši podjelu uvođenjem zakonodavno-pravnog podstila, no sumnja da se čitava pravna djelatnost može koristiti istim funkcionalnim stilom. Navodi da je funkcija zakona „uočiti društvene pojave u određenoj sferi ljudske djelatnosti, jasno ih opisati odnosno definirati i klasificirati ih“ (Novak 2010: 65) te da se oni kreću u prostoru apstraktnoga potencijalno se odnosivši na sve, ali ni na koga poimence. Upravo zbog toga smatra da je administrativni stil neprihvatljiv za jezičnu realizaciju zakonodavne djelatnosti. Naime, njegova konkretnost (suprotna apstraktnosti zakonodavstva) ne dopušta izražavanje različitih društvenih odnosa i socijalnih situacija koje zakon mora obuhvatiti. Ističući da zakoni moraju biti oslobođeni pojedinačnoga kako bi mogli izraziti zakonita obilježja predmeta kojim se bave, autorica tvrdi da moraju biti izraženi i apstraktnim funkcionalnim stilom poput znanstvenoga (Novak 2010: 70–71).

Prema Novak (2010) administrativni stil nije dominantan stil hrvatskoga zakonodavstva, nego se u njemu uporaba znanstvenoga stila teže odupire agresivnosti administrativnoga stila nego neke druge uporabe. „U pojedinim je tekstovima hrvatskih zakona otpor znanstvenoga stila tako slab da su neke od njegovih bitnih značajki potpuno istisnute i zamijenjene karakteristikama administrativnoga funkcionalnog stila. Dio jezikoslovaca zbog toga i zaključuje kako se i ne radi o znanstvenome nego o administrativnome funkcionalnom stilu.“ (Novak 2010: 72) Ističe da, zbog nedovoljne stručnosti i jezične kompetencije sudionika zakonodavnog postupka te administrativne djelatnosti koja je čest predmet zakonskih tekstova, znanstveni stil nerijetko poprima brojne mane administrativnoga stila poput pleonastičnosti, ideologiziranosti i jezičnog parazitizma (Novak 2010: 66). Dakle, autorica smatra da se radi o čistome prodiru elemenata (agresivnoga) administrativnog stila u znanstveni stil tekstova zakona. Pored toga, važno je naglasiti kako autorica napominje da su društvene funkcije prava različite i razgraničene pa se stoga ni ne očekuje da se sve izražavaju istim funkcionalnim stilom. Zaključuje da za raspravu o jezičnoj raslojenosti pravnoga diskursa nisu dovoljne samo jezične kompetencije već i solidno poznavanje prava (Novak 2010: 130–131).

Navedene tvrdnje nisu neargumentirane i ovdje ih spominjem kako bi se uočio još jedan otklon od ustaljene podjele. Novak (2010) je svakako poljuljala „pojednostavljeno klasificiranje“ raznorodnih funkcionalnih stilova na podstilove, tj. svrstavanje kompliciranih žanrova (poput spomenute reklame) unutar jednoga funkcionalnog stila, te njezine tvrdnje i upozorenja svakako treba uzeti u obzir.¹⁴

Budući da se ovaj rad temelji na proučavanju konkretnih zakonskih propisa, a ne jezika pravne znanosti (koja se približava znanstvenome stilu), u radu se držim tradicionalne podjele funkcionalnih stilova i Tošovićeve (1988) podjele administrativnoga stila na podstilove, unutar koje se izdvaja zakonodavno-pravni podstil sa zakonima kao jednom od administrativno-pravnih formi kojom se ostvaruje.

¹⁴ Zanimljivo je ovdje istaknuti još neke njezine spoznaje. Naime, Novak (2010) hrvatsko zakonodavstvo smatra jednom od neizostavnih manifestacija državnosti, ali i jezičnom djelatnosti „kojom se na specifičan način potvrđuje nacionalni identitet“ (2010: 1) te upozorava na nedovoljnu zaokupljenost hrvatske filologije aktualnim zakonskim tekstovima. Navodi da su i državna suverenost i nacionalni identitet bitno određeni jezikom, stoga smatra važnom usklađenost hrvatskih zakona s gramatikom, pravopisom i stilističkim vrijednostima hrvatskoga jezika (Novak 2010: 73–74). Stilistiku zakonodavstva smatra polazištem koje omogućuje razumijevanje i analizu ostalih stilova pravne struke. Ističe da je s pravnoga aspekta zakonodavstvo osnovica svih pravnih aktivnosti te ishodište pravnoga poretka i njegove primjene, a s jezikoslovnoga je aspekta ono jezično najdotjeranije u pravnome sustavu (Novak 2010: 3). Zanimljiva je i njezina shema zakonodavnoga događaja u kojoj je zakon predmet (referent), zakonodavac (Hrvatski sabor) pošiljatelj (adresant), građani primatelji (adresati), kod poruke hrvatski jezik, a komunikacijski kanal službeno glasilo (npr. *Narodne novine* kao tiskovina ili njihove službene mrežne stranice). Ističe da u zakonskim tekstovima prevladava referencijalna (denotativna, kognitivna) funkcija, koja izražava odnos između poruke i predmeta, te navodi da su poruke zakonskih tekstova njezin zorni primjer jer se ona izražava neutralnim jezičnim sredstvima poput objektivnosti, dominacije trećega lica i pasivnih konstrukcija. Autorica smatra da je ukupnost poruke zakonskih tekstova usmjerena samo na predmet (Novak 2010: 6–7).

4. Pleonazmi

Pleonazam se, kao jezična pojava i kao izričaj, najčešće opisuje u hrvatskoj stilističkoj i savjetničkoj literaturi ili u znanstvenim člancima posebno usmjerenima na taj problem. Pritom se pojam pleonazma često razgraničuje od srodnih pojmova, poput tautologije i zalihosti, navodi se njegova etimologija i pokušavaju mu se otkriti uzroci. Treba napomenuti da, iako su zaista brojne, ne postoji jednoznačna definicija pleonazma, a i kod podjele pleonazama ne postoji jedinstveno, usklađeno nazivlje. U suvremenoj se literaturi pleonazam, kao jezična pogreška i standardnojezični problem, sve češće povezuje s administrativnim stilom. Najprije se stoga donose razne definicije i podjele pleonazama, a zatim se u istraživačkome dijelu rada ispituje uporaba pleonazama u administrativnom stilu.

4. 1. Definicije pleonazma

Još je Anić 1961. pokušao razgraničiti pojam pleonazma od tautologije, ističući da su ponekad sažimani kao da se radi o jednome pojmu.¹⁵ Služeći se etimologijom, pojašnjava da pleonazam dolazi od grčke riječi *pleonazo*¹⁶ ('obilan sam, ima više nego što treba') označujući „puninu, obilje koje prelazi potrebno, obilje sa suviškom“, dok tautologija dolazi od grčkoga *ta auta lego* ('govorim isto') označujući „govorenje stvari koja je već rečena“. Zaključuje da je pleonazam ponovno kazivanje riječju, a tautologija rečenicom (iako i rečenica može biti samo jedna riječ). Pleonazam je dakle leksička, a tautologija rečenična pojava pa ti pojmovi stoje u odnosu *pleonazam: leksička elipsa / tautologija: elipsa rečenice*. Obje su pojave, uzrokovane suvišnim riječima u izrazu, u suprotnosti sa standardnim izričajem (Anić 1961: 21–22).

U *Enciklopedijskom rječniku lingvističkih naziva* (Simeon 1969) navodi se mnoštvo definicija pleonazma ili „mnogorječja“. Pleonazam je: „dodatak riječi koja je na tom mjestu suvišna“, „upotreba suvišnih riječi“, „skupljanje riječi s istim značenjem“, „figura dodavanja riječi za smisao nepotrebnih“, nepotrebno gomilanje izraza koji su međusobno slični po smislu ili su identični“, „preobilje riječi u rečenici, koje su suvišne s gledišta iskazivanja misli“, „mnogorječje, suvišne riječi u govoru koje ne obogaćuju njegov smisao i sadržaj“, „sveza dviju sinonimnih riječi za isti pojam“, „svaka riječ suvišna za smisao ili riječ bez značenja“ (Simeon 1969: 62).¹⁷

¹⁵ Primjerice, i Solar (2006: 218) definirajući pleonazam, ističe da se u tom smislu rabi i pojam tautologija.

¹⁶ Mnogi autori posežu za etimologijom kod definiranja pleonazma. Primjerice, navodi se da pleonazam dolazi od grčke riječi koja znači 'suvišak' (Solar 2006: 218), 'izobilje', 'višak' (Dulčić 1997: 433) ili se navodi konkretna grčka riječ *pleonasmós* koja znači 'suvišak', 'preobilje' (Bagić 2012: 249, Matasović i Jojić 2002: 960), 'višak' (Alerić i Gazdić-Alerić, 2013: 337) ili *pleonázein* koja znači 'imati više nego dovoljno' (Matasović i Jojić 2002: 960).

¹⁷ Također, pleonazam se ne smatra odlikom dobrog stila (Simeon 1969: 62).

Tautologija ili „istorječje“ određena je kao njegova podvrsta, a definira se kao „ponavljanje jedne te iste oznake, samo drugim riječima“. Dok tautologija opisuje isti pojam drugim izrazom (npr. *Ja se bojim i strah me je ljuto*), pleonazam dodaje suvišnu riječ kojoj je pojam sadržan u drugoj riječi (npr. *Ali sjede do dva starca stara*) (Simeon 1969: 62–63).

U suvremenoj literaturi pleonazam se također razgraničuje od tautologije. Primjerice, u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* pleonazam se definira kao „suvišno gomilanje istoznačnih riječi“ (npr. *potencijalna mogućnost i kondicionalan uvjet*) (Matasović i Jojić 2002: 960). Pod natuknicom o tautologiji navode se dva značenja u retorici: „stilska figura u kojoj se, radi isticanja, jedna za drugom nižu riječi istog ili vrlo sličnog značenja“ (npr. *i lijepa i zgodna*) i „preobilje u izražavanju koje nalazi opravdanje u prirodi jezika“ (npr. *kiša kiši, stara baba, vući za sobom i prekriven odozgo*) (Matasović i Jojić 2002: 1310). I Pranjković (2002) razlikuje spomenute pojmove. Tautologiju definira kao iskazivanje iste misli dva ili više puta istim ili različitim riječima, pojašnjavajući da se dvije ili više konkurentnih varijantnih jedinica u istome iskazu neposredno objašnjavaju (npr. *Ja se bojim i strah me je ljuto*). Pleonazam pak definira kao tip preobilnoga govora u kojem je važniji dio jedne te iste izreke suvišan. I pleonazam pretpostavlja neku vrstu varijantnosti jer suvišni elementi služe kao svojevrsni intenzifikatori, a intenzivirana jezična jedinica također je svojevrsna inačica one neintenzivirane (npr. *Rukama je suho drvo zagrljo*) (Pranjković 2002: 161).

Najbolje razgraničenje pleonazma i tautologije daju Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011), koji daju i najopsežniji opis pleonazama u hrvatskome standardnom jeziku. Odredivši pleonazam (u najširem smislu) kao udvajanje ili ponavljanje obavijesti (2011: 70), najprije ga razgraničuju od zalihosti – viška obavijesti u komunikaciji koji omogućuje izbjegavanje nesporazuma, ističući da je to najopćenitiji pojam povezan s pleonazmom. „Pleonazam i tautologija vrste su zalihosti jer u njima dolazi do ponavljanja obavijesti.“ (Hudeček, Lewis, Mihaljević 2011: 41–42) Oni se promatraju i kao stilske figure i kao jezični problemi, a i njihovi su nazivi višeznačni – označuju i jezičnu pojavu i izričaj koji je njome nastao. Tautologija je utemeljena na sinonimiji jer se u istom izričaju pojavljuju sinonimi (npr. *lijep i krasan*). Pleonazam se ponekad određuje kao pojam nadređen tautologiji (što autori nazivaju *pleonazmom u širem smislu*), a ponekad kao ravnopravan tautologiji, tj. kao jezična pojava u kojoj je značenje jednog sastavnog elementa uključeno u značenje drugoga (npr. *izići van*), što autori nazivaju *pleonazmom u užem smislu*. Dakle, u pleonazmu (u užem smislu) jedan je član sinoniman s cijelim izrazom, dok je u tautologiji svaki član sinoniman s cijelim izrazom. Dalje se pojmovi razlikuju prema kriteriju izostavljenosti

elemenata: u tautologiji su izostavljivi svi elementi, dok je u pleonazmu izostavljiv samo jedan – onaj koji je sastavni element drugoga elementa (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 42).¹⁸

Nakon razgraničenja pleonazma i tautologije, treba još spomenuti što se u suvremenoj literaturi pisalo u vezi s pleonazmima. U savjetniku *Govorimo hrvatski* o pleonazmu se govori kao o „leksičko-semantičkoj i stilskoj značajki koja se često pojavljuje i u pisanom i u govorenom jeziku, a puristi je uglavnom ocjenjuju negativno“ (Dulčić 1997: 433), dakle ističe se da pleonazam nije osobina dobrog stila pa se ne treba rabiti. Osim toga, ističe se još da pleonazam nije karakterističan samo za hrvatski jezik niti je nastao zbog niske razine hrvatske jezične kulture, već se pojavljuje i u drugim jezicima (Dulčić 1997: 433). Pleonazam se definira kao veza riječi (*pleonastička veza* ili *pleonastička konstrukcija*) koja se sastoji uglavnom od dviju punoznačnih riječi koje se značenjski preklapaju pa se dva puta govori isto, a najčešći je uzrok njegova nastanka nepoznavanje jezika. Navodi se još da običan govornik ne može uvijek lako shvatiti zašto je neka veza pleonastična, osobito ako se radi o posuđenicama (Dulčić 1997: 433). Ta je tvrdnja dobro oprimgjerena pleonastičkim vezama *vremensko razdoblje* (u kojoj će govornik teže otkriti da je kategorija vremena već uključena u hrvatsku imenicu *razdoblje*) i *vremenski period* (u kojoj je značenje posuđenice *period* još teže shvatljivo prosječnom govorniku hrvatskoga jezika). I u jezičnom priručniku *Hrvatski u upotrebi* (Alerić i Gazdić-Alerić 2013) ističe se da se pleonazmi javljaju kad se u hrvatskom jeziku upotrebljavaju riječi stranoga podrijetla čije je značenje govorniku nepoznato pa upotreba takvih pleonazama pokazuje njegovo neznanje, a primjeri su *loši negativni trendovi*, *područje humanosti*, *proces koji traje*. Autori upozoravaju da bismo, kako bi se izbjegli pleonazmi, trebali provjeriti značenje strane riječi u rječniku. Uz to, svakako bi bilo bolje upotrebljavati hrvatske riječi umjesto stranih riječi za čije značenje nismo sigurni – tada je manja vjerojatnost pojave pleonazma (Alerić i Gazdić-Alerić 2013: 338). Treba napomenuti da autori pleonazme uglavnom povezuju s uporabom stranih riječi, iako se oni pojavljuju i uporabom hrvatskih riječi čije nam je značenje poznato (ili bi barem trebalo biti).

Neki autori pisali su o pleonazmu u kontekstu retorike. Prema Škariću (2008: 109) retoričke su figure „izraz kojim se nešto kaže na neobičan ili nedoslovan način“, a da pritom ne stvara nesporazume. Za ovaj su rad važne figure riječi (koje se uglavnom mogu označiti kao vrste ponavljanja) među koje se ubraja i pleonazam, definiran kao „suvišna uporaba riječi kojoj je

¹⁸ Navode se i primjeri izostavljivog elementa koji može biti znak (*sniženje -30 %*), gramatički morphem (*Bad Blue Boysi*, *optimalniji*, *keksi*), tvorbeni element (*skuhan*, *nadograditi*), riječ (*sići dolje*) i sintagma (*mobing na radnome mjestu*) (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 43). Još je Dulčić (1997: 433) istaknuo da u pleonazmu „jednu riječ, pridjev ili prilog, možemo izostaviti, a da to ne bude na štetu smisla onoga što smo htjeli reći“, navodeći primjere *sići dolje*, *popeti se gore*, *vratiti se natrag*.

značenje već sadržano u drugoj“.¹⁹ Autor zaključuje da je pleonazam obično stilski pogreška (npr. *u vremenskom razdoblju, najoptimalniji i nužno potrebno*), no može biti i figura – kada se namjerno rabi da bi se pojačao izraz (Škarić 2012: 138). Slično tome, i Solar (2006: 218) pleonazam određuje kao retoričku pogrešku gomilanja riječi istoga značenja, ističući da se naziv počeo rabiti i u smislu pjesničke figure jer „u pjesništvu gomilanje riječi koje su u običnom govoru istoznačne može izazvati poseban dojam zato što dobivaju dodatna značenja i ne djeluju suvišno“. U jezičnom priručniku *Hrvatski u upotrebi* ističe se također da pleonazam nije pogreška u književnoumjetničkom stilu (Alerić i Gazdić-Alerić 2013: 337).

Bagić (2012) pleonazam²⁰ ubraja među figure konstrukcije, definirajući ga kao „postupak razvijanja i proširivanja iskaza tako da se riječima dodaju istoznačnice ili bliskoznačnice“. Među sastavnicama *pleonastičkog izričaja* sintaktička je veza pravilna, a ponavljanje se događa na semantičkoj razini (Bagić 2012: 249). Slično se navodi i u jezičnom priručniku *Hrvatski u upotrebi*: „Neke riječi u hrvatskome jeziku imaju isto ili vrlo blisko značenje, zbog čega ih je suvišno upotrebljavati zajedno, jednu pokraj druge, odnosno gomilati riječi istoga ili vrlo bliskoga značenja. Pojavu gomilanja riječi istoga ili sličnoga značenja nazivamo pleonazmom.“ (Alerić i Gazdić-Alerić 2013: 337). Autori ističu da je pleonazam višak istih informacija, tj. isti se sadržaj nepotrebno ponavlja dva puta, a najčešće zato što govornici ne znaju kako izbjeći prazninu u govoru ili zato što nisu dobro osmislili ono što namjeravaju izgovoriti (Alerić i Gazdić-Alerić 2013: 337). I Karakaš ističe da se u svakodnevnom govoru rijetko razmišlja o onome što će se reći pa se riječima često dodaju istoznačnice ili bliskoznačnice, čime nastaje pleonazam. Dalje pojašnjava razliku između tih dvaju pojmova. Naime, istoznačnica ili sinonim je riječ koja se glasovnim sastavom razlikuje od druge s kojom ima isto značenje (Šonje 2000: 379, prema Karakaš 2015: 7), a bliskoznačnica je riječ koja ima blisko značenje drugoj riječi ili više njih, s kojima je zamjenjiva samo u nekim značenjima ili kontekstima (Šonje 2000: 83, prema Karakaš 2015: 7).

Treba još napomenuti da su pojedini autori pisali o pleonazmu u kontekstu funkcionalnih stilova. Silić (2006: 37) navodi da je pleonazam („gomilanje riječi ili izraza s istim značenjem“)

¹⁹ Slično ga definira i Tafra (2007: 61), navodeći da je pleonazam ili „mnogorječje“ upotreba riječi koje su suvišne najčešće zato što su istoznačnice (*areal, područje*) ili zato što im je značenje već sadržano u drugoj riječi (npr. *proces sušenja*). Primjeri su još *stara starica, potencijalna mogućnost, vremenski interval, vremensko razdoblje*.

²⁰ Bagić o pleonazmu piše i ranije (2010). Pojašnjava da je diskurzivno obilježje brojnih iskaza koje se ogleda u (ne)svjesnom „ponavljanju, utočnjavanju ili naglašavanju rečenoga“. Prema Bagiću, taj proizvedeni višak informacije može biti jezična greška ili efektna stilski figura, tj. signal manjkave ili profinjene jezične kompetencije. Na kraju ipak ističe da je pleonazam češće propust nego osviješten element autorskoga stila.

pojava koja u funkcionalnim stilovima može biti utvrđena kao greška. U kontekstu publicističkoga stila, ističe da se pleonazmi pojavljuju u skladu s konkretnošću, jasnoćom i preciznošću sadržaja, a definira ih kao izraze koji rečenicu opterećuju s više istih, komunikacijski suvišnih sadržaja (Silić 2006: 113). Glušac je, primjerice, istraživala pleonazam u publicističkom stilu te ga definira kao „zalihost izražajnih sredstava koja se rabe za prijenos leksičkoga ili gramatičkoga značenja“ (Glušac 2013: 143). Ističe da do pojave pleonazama dolazi zbog težnje za potpuno iskazanim načinom izražavanja koja dovodi do razvijanja i širenja iskaza. Usmjerivši se na novinski diskurs, navodi da se uporabom pleonazama pošiljatelj poruke osigurava da će ju primatelj pravilno dekodirati (Glušac 2013: 145). Ta se tvrdnja može primijeniti i na zakonodavno-pravni podstil administrativnoga stila, tj. na zakonske tekstove. Naime, vrlo je važno da oni budu eksplicitni i shvatljivi prosječnom govorniku hrvatskoga jezika, osobito zato što, kao i novinski diskurs, pretpostavljaju jednosmjernu komunikaciju.

Ovdje treba istaknuti kako se u literaturi napominje da pleonazam ipak nije osobito informativan jer je suprotan jezičnoj ekonomiji (Bagić 2012: 249) te da se potpuna obavijest može prenijeti i bez gomilanja suvišnih riječi (npr. *zimi umjesto tijekom zimskog razdoblja*) jer rečenica opterećena mnogorječjem nije nužno obavijesna (Tafra 2007: 61).

Dakle, može se reći da je pleonazam vrsta zalihosti, a od tautologije se najjasnije razlikuje prema kriteriju izostavljivosti sastavnih elemenata. Ipak, ni pleonazam ni tautologija nisu u skladu sa standardnim jezikom. Kako je istaknuto, naziv se pleonazam rabi za jezičnu pojavu, ali i za izričaj koji njome nastaje. Kada je riječ o pleonazmu kao izričaju, često se razlikuje pleonazam kao jezični problem, tj. pogreška, od pleonazma kao stilske figure. U središtu je zanimanja ovoga rada ipak pleonazam kao standardnojezična pogreška, koja se pojavljuje u govoru (što ističe većina autora), ali i u pismu. Osobito je zato zanimljivo proučavati pleonazme u zakonskim tekstovima, dakle u pisanom ostvarenju administrativnoga stila. Pleonazam se uglavnom definira kao razvijanje i širenje iskaza, tj. suvišno gomilanje (istoznačnih ili bliskoznačnih) riječi koje, iako služi jasnoći i preciznosti poruke i daje višak obavijesti kako bi se spriječili nesporazumi, opterećuje komunikaciju i nije osobito informativno.

4. 2. Podjele pleonazama

Anić (1961: 23) razlikuje pleonazme koji imaju stilsku vrijednost (npr. u narodnom pjesništvu i u starim biblijskim tekstovima), nazivajući ih afektivnim ili nepravim pleonazmima, od onih koji nemaju nikakvu smislenu (ni ritmičku ni stilsku) funkciju. Bagić također razlikuje

dvije vrste pleonazma: stilistički i neosviješteni. Stilistički je pleonazam („pleonazam u užem smislu“) onaj koji stvara osviješteni govoreći subjekt i smatra se figurom. Neosviješteni pleonazam nije figura, već pojava karakteristična za ustaljene komunikacijske prakse obilježene formulaičnošću i repetitivnošću (Bagić 2012: 249).

Za ovaj je rad iznimno važna podjela pleonazama koju daju Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011). Naime, autori razlikuju neosviješteni, nenamjerni pleonazam, koji se smatra stilskom pogreškom i standardnojezičnim problemom, i stilski, osviješteni, namjerni pleonazam koji se ubraja među stilske figure. U kategoriju pleonazama koji nisu normativno sporni ubrajaju stilske, onomastičke i frazeološke pleonazme te one koje norma zahtijeva (npr. *s obzirom na to da, bez obzira na to što, upozoriti na to da*) (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 43–44). Frazeološki je pleonazam blizak stilskom, a ponekad se smatra i njegovom podvrstom. Nije stilska pogreška, a ostvaruje se gomilanjem istovrsnih riječi da bi se jače istaknulo njihovo značenje (npr. *jad i čemer, strah i trepet*). Među frazeološke pleonazme ubrajaju se i izrazi u kojima glagol ima dopunu semantički sadržanu u sebi (npr. *znati znanje, čudom se čuditi*). Onomastički pleonazmi javljaju se u toponimiji kao posljedica dvojezičnosti u pojedinim sredinama, a nastaju prevođenjem stranoga elementa domaćim (npr. *Punta Ertec / rt rt i Luka vala / uvala uvala*) (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 44–45). S druge strane, nenamjerni su pleonazmi problematični te njihovu uporabu treba izbjegavati u standardnome jeziku (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 45).

Pleonazme dalje dijele prema sljedećim kriterijima: a) formalnim (broj riječi, promjenjivost sastavnih elemenata), b) jezičnim (jezična razina, jezik podrijetla sastavnih elemenata), c) gramatičkim (gramatički ustoj) i d) semantičkim. Ipak, ističu da se kriteriji prepleću pa se isti pleonazam može analizirati na različite načine. Za potrebe ovoga rada primjenjuje se jezični kriterij podjele pleonazama, dakle pleonazmi se dijele prema jezičnim razinama, unutar kojih se razlikuju grafički, morfološki, tvorbeni, sintaktički, tekstni i kontekstni (situacijski) pleonazmi (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 47–48).

Dakle, u pravilu se razlikuje osviješteni (namjerni / stilski / stilistički / afektivni / nepravni) pleonazam, koji ima stilsku vrijednost i rabi se s određenom namjerom, od neosviještenog (nenamjernog) pleonazma, koji nema ni stilsku ni ritmičku funkciju i smatra se stilskom pogreškom i standardnojezičnim problemom. Dakako, time nije obuhvaćena čitava podjela pleonazama. Budući da je dosta autora o pleonazmima pisalo u vezi s administrativnim stilom, njihove se definicije, podjele i primjeri prikazuju u zasebnom potpoglavlju.

4. 3. Pleonazmi i administrativni stil

Pranjković (1996) piše o intenzifikaciji kao posebnom tipu nominalizacije svojstvenom apstraktnim (nominalnim) funkcionalnim stilovima, osobito administrativnom. Riječ je o proširivanju pojedinih imenskih struktura novim imenskim (pleonastičkim) elementima koji služe za preciziranje ili isticanje sadržaja poruke, a primjeri su *u oblasti politike, na području Dalmacije, u domeni zakonodavstva, u sektoru turističke privrede, u sferi informiranja, na polju međunarodne suradnje*. Intenzifikaciji je slična i nominalizacija vezana za pojavu imenskih riječi koje se zbog svog uopćenog značenja „katkada približavaju neznačenju, a koje bi se mogle nazvati riječima parazitima“ (Pranjković 1996: 521–522). Naime, većinu takvih riječi čine internacionalizmi zato što su semantički neprozirni, a time i podložniji uopćavanju i proširivanju značenja (npr. *sustav / sistem, struktura, politika, režim, mehanizam, problem, pitanje*). Ipak, napominje da pleonazmi toga tipa, bez obzira na svoju „parazitsku narav“, nisu nešto što treba izbjegavati i smatrati pogrešnim u svim funkcionalnim stilovima jer su u apstraktnim stilovima (poput administrativnoga) uobičajeni i česti. Pogrešno je pretjerivanje u njihovoj uporabi ili uporaba u funkcionalnom stilu kojem nisu svojstveni (Pranjković 1996: 522).

Silić i Pranjković pleonazam definiraju kao „izražavanje istoga sadržaja dvjema ili s više riječi“ i povezuju ga s administrativnim stilom, navodeći da je to „jedna od njegovih najvećih bolesti“ (2007: 380). Primjeri su brojni: *kako i na koji način, no međutim, na vrijeme od dvije godine, u sastavu od pet članova, oko desetak, zajednički suživot, djelokrug rada, neophodno potreban, pod najoptimalnijim uvjetima*. Osim toga, navode i brojne izraze karakteristične za administrativni stil koji nisu izravno označeni kao pleonazam, ali do njega dovode zbog težnje za eksplicitnim načinom izražavanja. Primjerice, takvo se eksplicitno izražavanje ostvaruje kad se ispred imenice stavlja riječ koja znači isto što i ta imenica (npr. *u području znanosti, u oblasti zdravstva, u domeni poljoprivrede, u sferi privređivanja, u stanju rezignacije, u procesu stjecanja neovisnosti*), a svi ti izrazi (*područje, oblast, domena, sfera, stanje, proces*) zamjenjuju prijedlog *u* (*u znanosti, u zdravstvu, u poljoprivredi, u privređivanju, u rezignaciji*) ili *pri* (*pri stjecanju neovisnosti*) (Silić i Pranjković 2007: 379–380).

Silić razlikuje vidljive i nevidljive pleonazme, ističući da ih najviše ima u administrativnom stilu. Vidljivi su rezultat neznanja jezika iz kojih dolazi riječ ili izraz koji čini pleonazam ili pridavanja različitog značenja različitim riječima ili izrazima s istim značenjem, a primjeri su brojni: *hemendeks s jajima, bečka vineršnicla, dječji kinderbet, najoptimalniji, najminimalniji, cirka oko, oko četrdesetak, biti nazočan / prisutan (na) sjednici, kako i na koji način, no međutim, tijekom prošle godine, povjerenstvo / komisija u sastavu od pet članova, zajednički suživot, (birati)*

na vrijeme od četiri godine i gradonačelnik grada (Zagreba). Nevidljivi, nesvjesni pleonazmi nisu definirani, već se samo navode primjeri: *u oblasti / na području / na polju društvenih znanosti, u stanju rezignacije*²¹, *u vrijeme kad, pod uvjetom da, s namjerom / sa svrhom / s ciljem da, s točke gledišta, sići dolje, popeti se gore*. Napominje se da vidljivi i nevidljivi pleonazmi ne moraju biti mana administrativnoga stila jer su pleonazmi općenito jedno od njegovih bitnih obilježja. Manom postaju tek kad ih zahvati jezična inflacija, dakle kad se jezična sredstva počinjju gomilati bez vrijednosti, i kad se iz (agresivnoga) administrativnog stila prošire u druge funkcionalne stilove (Silić 2006: 37–38).

U poglavlju o administrativnom stilu Silić navodi da u njemu dolazi do pleonazama zato što on na mjestu implicitnih struktura, izraženih gramatičkim sredstvima, ima eksplicitne strukture, izražene leksičko-gramatičkim sredstvima. Naime, takav eksplicitan način izražavanja, koji teži što većoj točnosti i jasnoći, dovodi do ponavljanja značenja pa se značenje jedne riječi ponavlja značenjem druge. No autor u istome poglavlju napominje da nije svaki pleonazam znak bolesti administrativnoga stila, razlikujući namjerne i nenamjerne pleonazme. Namjerni su pleonazmi stilotvorna sredstva i nužnost administrativnoga stila, njegova stvarnost. S druge su strane nenamjerni pleonazmi, znak bolesti toga stila, koji nastaju uslijed prosječnoga ili slaboga znanja jezika, kako vlastitoga tako i stranoga (Silić 2006: 67–68).²²

Kovačević i Badurina upozoravaju da bitne značajke administrativnoga stila, poput jasnoće, sažetosti i jednoznačnosti, mogu postati suprotnost. Tipičan je primjer izokretanja navedenih značajki pojava pleonazma u administrativnom jeziku. Neki su od njih neizbježni zbog potrebe za jasnoćom iskaza, ali postoje i pleonazmi koji opterećuju administrativni diskurs i umanjuju njegovo svojstvo jednoznačnosti (nedvosmislenosti), a nazivaju se još nepotrebnima i

²¹ Zanimljivo je primijetiti da Silić i Pranjković (2007: 379–380) izraze poput *područje, oblast, polje, stanje* ne svrstavaju izravno u pleonazme, već u njihove uzročnike.

²² Navodi se iscrpan popis nenamjernih pleonazama, opširniji od onoga u poglavlju o višefunktionalnosti hrvatskoga standardnog jezika (iako se neki primjeri ponavljaju). Primjeri su: *kako i na koji način, no međutim, na vrijeme od četiri godine, u sastavu od pet članova, tijekom prošle godine, oko / približno / dobrih / nekih / po prilici (...) stotinjak, težine deset kilograma, cilj i svrha, cijena koštanja, gradonačelnik grada, samo i jedino i ništa drugo, zajednički suživot, djelokrug rada, neophodno potreban, vratiti se natrag, cirka oko, pod najoptimalnijim uvjetima, uz najminimalnija davanja, stalno i permanentno, rok i termin, dječji kinderbet, hemendeks s jajima, bečka vineršnicla, biti nazočan + dativ* (Silić 2006: 68–69). Budući da Silić najprije govori o vidljivim i nevidljivim pleonazmima, a zatim o namjernim i nenamjernim, nije najjasnije koji su to pleonazmi (koje naziva namjernima) nužnost administrativnoga stila. Nadalje, prema navedenim primjerima, pretpostavlja se da bi se vidljivi i nevidljivi pleonazmi, koji postaju manom administrativnoga stila tek kad ih zahvati jezična inflacija, mogli svrstati pod nenamjerne pleonazme koji su „znak njegove bolesti“. Naime, svi se primjeri vidljivih pleonazama poklapaju s primjerima nenamjernih pleonazama, dok se primjeri nevidljivih pleonazama uglavnom poklapaju s primjerima intenzifikacije kojom se imenske konstrukcije proširuju pleonastičkim elementima (usp. Pranjković 1996: 522) te s eksplicitnim načinom izražavanja koji dovodi do pleonazma (usp. Silić 2006: 66–68; Silić i Pranjković 2007: 379–380).

naivnima. Autorice upućuju na iscrpan popis „administrativnih pleonazama“ u Silićevu članku objavljenom u *Kolu* 1996. (Kovačević i Badurina 2001: 87–88). Iako je takvim opterećujućim, naivnim pleonazmima teško pronaći uzrok, autorice ističu da su oni često posljedica nebrige autora tekstova, ali i niske razine jezične naobrazbe. Pleonazmi su neosporno dio naše administrativne zbilje, no istovremeno dovode u pitanje samu funkciju administrativnoga jezika jer se upotrebljavaju nefunkcionalno i tekstove čine nerazumljivima (Kovačević i Badurina 2001: 88).

Autorice jezičnoga priručnika *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku* propituju status pleonazma u administrativnom stilu ističući njegovu karakterističnost za taj stil, no istovremeno problematizirajući koliko je to poželjna, koliko dopustiva, a koliko nedopustiva značajka (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 253). Govoreći o sinonimiji kroz funkcionalne stilove, pleonazam definiraju kao „ponavljanje istoznačnih riječi i skupina“ i označuju ga kao nepoželjnu značajku administrativnoga stila koju treba izbjegavati jer su pleonastički izrazi u suprotnosti s njegovim poželjnim značajkama poput sažetosti, preciznosti i jasnoće (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 257, 305). Izdvajaju i posebno potpoglavlje s najčešćim pogreškama u administrativnom stilu. Evo primjera („naivnih ili nesvjesnih“) pleonazama koje navode: *područje Varaždinske županije, stanje nelikvidnosti, (cirka) oko desetak, kako i na koji način, no međutim, samo i jedino, surađivati zajedno, druga alternativa, najminimalniji, najoptimalniji, najmaksimalniji, mora se obvezatno učiniti, osobe starije životne dobi*. Navode i „riječi parazite“ koje uzrokuju pleonazam: *plan, problem, sustav, pitanje, politika* (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2006: 257–258).

Ističući problematičnost neosviještenih, nenamjernih pleonazama i upozoravajući da njihovu uporabu treba izbjegavati u standardnome jeziku, Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 45) upozoravaju da se to osobito odnosi na njegove više stilove u kojima se norma strože poštuje – a to su znanstveni i administrativni stil te obavijesni podstil publicističkoga stila. Slično tome, govoreći o neosviještenom pleonazmu, Bagić upozorava da je karakterističan za ustaljene komunikacijske prakse koje obilježavaju formulaičnost i repetitivnost. To nepotrebno „bujanje diskurza“ najčešće je u jeziku birokracije, politike i administracije, a ostvaruje se imeničkim strukturama na mjestu glagolskih, nepotrebnim pojašnjavanjima jedne imenice drugom, udvajanjem gramatičkih oznaka i sl. Navode se primjeri: *vršiti popis, provoditi kontrolu, obavljati poslove zastupanja, biti u mogućnosti, biti nazočan, u stanju bankrota, u procesu izgradnje, tijekom jeseni* (Bagić 2012: 249).

Dakle, vidljivo je da se (pretjerana) uporaba pleonazama u administrativnom stilu uglavnom smatra negativnom pojavom. Pleonazmi se nazivaju vidljivima i nevidljivima i ne moraju nužno biti mana administrativnoga stila. Razlikuju se i namjerni (koji su nužnost administrativnoga stila) i nenamjerni, neosvijesteni pleonazmi (koji su znak njegove bolesti i treba ih izbjegavati). Kao što je pojašnjeno i vidljivo u primjerima, vjerojatno bi se pretjerivanje u uporabi vidljivih i nevidljivih pleonazama moglo svrstati u kategoriju nenamjernih pleonazama. Treba istaknuti da su svi ti pleonazmi, kako god se nazivali, problematični sa stajališta standardnoga jezika i njihova se (pretjerana) uporaba ne preporučuje jer se time narušavaju i osnovne značajke administrativnoga stila kao što su preciznost, jasnoća, sažetost i nedvosmislenost iskaza.

5. Zalihost i jezična ekonomija u funkcionalnim stilovima

U jeziku se, pa i u njegovim funkcionalnim stilovima, neprestano prepleću dvije težnje: zalihost (redundancija) i jezična ekonomija. Zalihošću se obavijest nastoji rasporediti na što više signala radi što veće pouzdanosti. Ona nastaje ponavljanjem riječi i izraza istoga sadržaja ili uporabom suvišnih jezičnih jedinica. Time se produžuje prenošenje priopćenja i poruka se formalno proširuje, no povećava se stupanj razumijevanja i otklanjaju moguće pogreške. S druge strane, jezičnom se ekonomijom poruka pokušava maksimalno skratiti (sažimanjem i izostavljanjem), što dovodi do skraćivanja i bržeg prenošenja obavijesti.²³ Zalihost i jezična ekonomija međusobno se isključuju jer tekst može biti samo zalihosan ili samo ekonomičan, tj. može biti kompromis između jednoga i drugoga (Petrović 2005: 58–59).

Petrović (2005) navodi tri osnovna tipa zalihosti: a) kodna (svjesno unošenje suvišnih elemenata u jezičnu poruku), b) strukturna (unos dopunskih, alternativnih ili pričuvnih znakovnih sustava na temelju dupliranja, tripliranja obavijesti) i c) vremenska (višestruko ponavljanje obavijesti u određenom razdoblju). Dalje pojašnjava da su kodna i strukturna zalihost prostorne kategorije koje dolaze u pisanim oblicima funkcionalnih stilova, dok vremenska zalihost dolazi u usmenim. Ističe se još da je zalihost osnova svih „stilskih figura koje se zasnivaju na ponavljanju“ glasova, morfema, leksema, sintaktičkih struktura, iskaza ili nadrečeničnih cjelina, a najčešće se susreću u pjesničkome jeziku.²⁴ Kodna je zalihost karakteristična za književnoumjetnički stil, dok publicistički stil sadrži sve vrste zalihosti (Petrović 2005: 59). Prema opisima tipova zalihosti i definicijama neosviještenih, nenamjernih pleonazama, može se reći da u administrativnom stilu prevladava strukturna zalihost koja se ostvaruje (nesvjesno?) u pisanim oblicima. Mala je vjerojatnost kodne zalihosti koja nastaje svjesno.

Tošović (1988) ističe da se u svakom funkcionalnom stilu pojavljuje negativna zalihost te piše o prazoslovlju kao njezinu tipičnom obliku. U prazoslovlju se mnogo govori, a gotovo ništa ne kaže, iza obilja riječi krije se siromaštvo misli, dakle radi se je o inflaciji riječi. Ističe se da taj „stilistički defekt“ nastaje svjesno, kad se previše priča s ciljem da se ništa ne kaže, i nesvjesno, slučajno. Kasnije se navodi da je negativna zalihost u obliku ponavljanja istih riječi, izraza i

²³ Govoreći o standardnome jeziku, autori *Hrvatskog jezičnog savjetnika* ističu jezičnu ekonomiju kao jedno od njegovih osnovnih obilježja. Između dvaju izraza koji imaju isto značenje, ako se mogu podjednako upotrijebiti u svakome kontekstu, jedan je uvijek suvišan u jeziku. Zbog toga su moguća sljedeća rješenja: a) da jedan istoznačni izraz najčešće nestane iz jezika, b) da se istoznačnim nazivima značenje razjednači i c) da dobiju drukčiju stilsku vrijednost tako da jedan postane neutralan, a drugi obilježen (Barić i dr. 1999: 293).

²⁴ Iako se i pleonazam zasniva na ponavljanju, nigdje se izričito ne navodi. Vjerojatno zato što se govori o pjesničkome jeziku i stilskim figurama, a pleonazam se može ostvariti kao stilaska figura, ali i kao jezična pogreška.

struktura poznata kao tautologija. Primjerice, u književnoumjetničkom stilu vjerojatnost je tautologije kao pozitivne zalihosti maksimalna, a kao negativne zalihosti minimalna, no obrnuto je u ostalim funkcionalnim stilovima. Ističe se da je slično i s pleonazmom (Tošović 1988: 162–163), ali se detaljnije ne objašnjava. Petrović (2005) dopunjuje navedeno izdvajajući prazoslovlje, tautologiju, pleonazam i uporabu poštapalica kao pojavne oblike negativne zalihosti. Ističe još da se takvim nepotrebnim gomilanjem riječi i izraza opterećuje obavijesni proces (Petrović 2005: 59).²⁵

Petrović (2005) navodi da je sinonimizacija osnovni postupak u oblikovanju raznovrsnosti izražavanja jer se njome nastoji izbjeći ponavljanje u usmenim i pisanim oblicima komunikacije. U administrativnom je stilu mogućnost sinonimizacije sužena zato što su u njemu ponavljanja neizbježna i česta, osobito u unificiranim i tipiziranim tekstovima. Navodi se sljedeće: „Dok sastavlja tekst, autor ga popravlja i dotjeruje i u velikoj mjeri nastoji ukloniti ili zamijeniti riječi koje se ponavljaju. Prva je inačica teksta u pravilu zalihosna, a kako ju autor nastoji što više doraditi, završni je oblik daleko manje zalihosan od početnoga.“ (Petrović 2005: 59–61) Možda bi i tekstovi administrativnoga stila, tj. zakoni, bili manje zalihosni kada bi se više pažnje posvećivalo njihovom jeziku prije objavljivanja, tj. kada bi se pronašao kompromis između zalihosti i jezične ekonomije.

²⁵ Kao temeljnu značajku uzornoga stila Petrović navodi jezičnu raznovrsnost, zasnovanu na težnji minimaliziranja ponavljanja i većoj uporabi različitih jezičnih sredstava. Zaključuje da „maksimalna raznovrsnost pretpostavlja minimalnu redundanciju, ali ne i minimalnu ekonomiju“ (Petrović 2005: 59).

6. Pleonazmi u zakonodavno-pravnom podstilu administrativnoga stila

Prema navedenom, vidljivo je da su definicije i obilježja pleonazama u nesuglasju s obilježjima administrativnoga stila poput jasnoće, sažetosti i nedvosmislenosti. Na temelju 50 istraženih službenih zakona Republike Hrvatske, dostupnih na mrežnoj stranici www.zakon.hr, u nastavku se rada prikazuju pleonazmi prisutni u zakonodavno-pravnom podstilu administrativnoga stila, prema jezičnom kriteriju koji uspostavljaju Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 47). Pleonazmi se, dakle, prema jezičnim razinama dijele na grafičke, morfološke, tvorbene, sintaktičke, tekstne i kontekstne (situacijske). Toj se podjeli dodaju još spomenuti izrazi koje drugi autori svrstavaju izravno u pleonazme (usp. Bagić 2012) ili ih nazivaju njegovim uzročnicima (usp. Silić 2006; Silić i Pranjković 2007). U istraživanom korpusu zabilježeni su primjeri grafičkih, tvorbenih, sintaktičkih, tekstnih i kontekstnih pleonazama. Pokraj svakog se primjera pleonazma donosi kratica izvora, a popis kratica i punih naziva zakona te poveznica na mrežne stranice nalazi se na kraju rada.

6. 1. Grafički pleonazmi

Grafičkim se pleonazmima smatra označavanje iste pojave i riječju i nekim grafičkim (pravopisnim) znakom. Takvi se pleonazmi javljaju zbog težnje pošiljatelja da se poruka pravilno shvati, stoga postoje i grafički pleonazmi koji su potrebni, primjerice u jezikoslovlju, npr. *predmetak / prefiks na-*, *pogrješno je ** (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 49). Ipak, češći su oni nepotrebni. U zakonskim tekstovima zabilježeni su primjeri nepotrebnih grafičkih pleonazama prikazani u tablici.

Tablica 1 – Grafički pleonazmi

<i>od - do</i> (ZNI)	crtica znači 'od do'
<i>od 1941-1945</i> (ZHA)	
<i>mandat traje 4 (četiri) godine</i> (ZV)	isti je podatak predočen brojkom i riječima
<i>najviše do 1.000.000,00 (jedan milijun) kuna</i> (ZPPV)	

Prema Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011) samo bi prva dva primjera pripadala grafičkim pleonazmima, a vidljivo je da nastaju zbog nepažnje. Naime, u istom se zakonskom tekstu ponekad pojavljuju i pravilni i pleonastični oblici. Primjerice, nakon pleonazma *od 1941-1945* (ZHA) pojavljuje se izraz *od 1947. do 1991.* (ZHA). Posljednja se dva primjera iz tablice također

svrstavaju u grafičke pleonazme jer se ponavljaju brojka i riječ. Takvi su pleonazmi opravdani, primjerice, na računima, gdje se ispod brojčane vrijednosti (ponekad) nalazi i vrijednost izražena slovima. Time se povećava preciznost iskaza, no treba napomenuti da takva praksa nije ustaljena u zakonima. Zanimljivo je istaknuti da se nakon pleonazma *do 1.000.000,00 (jedan milijun) kuna* (ZPPV) u istom zakonu pojavljuje i izraz *jedan milijun kuna* (ZPPV). No posljednji je pak primjer dvostruki pleonazam – i grafički i sintaktički (dovoljno bi bilo samo *milijun kuna*).

U grafičke se pleonazme ubrajaju i zarez ili točka sa zarezom na kraju retka u okomitom nabranju (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 49). U zakonskim se tekstovima pojavljuje pravilno okomito nabranje, ali i nepravilno, kao u primjeru (1):

- (1) *Specijalna vina jesu:*
- *desertno vino,*
- *likersko vino,*
- *aromatizirano vino. (ZV)*

6. 2. Tvorbeni pleonazmi

Karakaš (2015: 26) ističe zanimljivost tvorbenih pleonazama jer su takvi primjeri dokaz da pleonazam može biti i jedna riječ. Naime, Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 50) tvorbene pleonazme nazivaju još pleonastičnim riječima, ističući da su oni nužno „tvorenice u kojima je isto značenje sadržano u tvorbenom formantu i korijenu riječi ili u domaćemu i stranome tvorbenom formantu“, a primjeri su *(naj)optimalniji, (naj)minimalniji, (naj)bitniji, ispljunuti, ispružiti, isprofilirati, visokofrekventan* i sl. Razlikuju glagolske, imenične, pridjevne i priložne tvorbene pleonazme (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 50–56), a u zakonskim je tekstovima zabilježeno svega nekoliko primjera glagolskih, imeničnih i pridjevnih tvorbenih pleonazama.

Od glagolskih tvorbenih pleonazama zabilježen je primjer dvostruko prefiguriranih glagola *nadoknaditi* i *nadopuniti*:

- (2) *...dužan je Zavodu **nadoknaditi** štetu (ZDD)*
(3) *Nakladnik koji informacijom objavljenom u mediju prouzroči drugome štetu dužan ju je **naknaditi**... (ZM)*

Budući da se oba primjera pojavljuju samo jednom, ne može se govoriti o tome što je češće u uporabi. Može se samo reći da bi se izraz *nadoknaditi* mogao smatrati pleonastičnim u odnosu na

naknaditi, no treba istaknuti i da je izraz *nadoknaditi* sigurno češći u svakodnevnom govoru od „nepleonastičnoga“ *doknaditi* ('zamijeniti čim ono što je izgubljeno ili utrošeno; nadoknaditi').²⁶

Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 54) ističu da se u takvim i sličnim primjerima značenje nepotrebno udvaja prefiksom *na-*, ali i da takvi izrazi ne moraju nužno biti pleonastični. Primjerice, izraz *nadopuniti* može se odnositi na dopunu već dopunjenoga:

(4) ...*bitno dopunjuje* navode u objavljenom tekstu (ZM)

(5) ...*bitno nadopunjuju* sporni navodi (ZM)

Naime, u istom se zakonu (navedenim redosljedom) pojavljuju primjeri (4) i (5). U tom se zakonu najprije spominje pravo na ispravak objavljene informacije kojim povrijeđeni može *bitno dopuniti* navode u tekstu, a zatim se spominje pravo na odgovor na objavljenu informaciju kojim povrijeđeni može *bitno nadopuniti* sporne navode. Dakle, vidljivo je da se glagoli *dopuniti* i *nadopuniti* značenjski ne razlikuju. Uporaba primjera *nadopuniti* ne bi bila pleonastična samo kada bi povrijeđeni zahtijevao ispravak objavljene informacije i dopunio ju, a zatim tražio i odgovor na objavljenu informaciju koji bi još mogao, dopunivši dopunjeno, *nadopuniti*. Iz navedenih dvaju primjera vidljivo je da je uporaba dvostruko prefigiranih glagola uobičajena u komunikaciji i često se takvi glagoli značenjski ne razlikuju od jednostruko prefigiranih, stoga se njihova uporaba ne smatra nepravilnom.

Od imeničnih tvorbenih pleonazama pojavljuje se samo primjer glagolske imenice *nadogradnja* (izvedene od pleonastičnoga glagola), koji se pravilno rabi i značenjski razlikuje od glagolske imenice *dogradnja*. Naime, primjeri se pojavljuju u istoj rečenici, odnosno služe pojašnjavanju obuhvatnosti pojma rekonstrukcije:

(6) ...*za sporove o kakvom stvarnom pravu ili obvezi koji proisteknu iz rekonstrukcije (adaptacije, nadogradnje, dogradnje, sanacije, izmjene postojećih postrojenja i uređaja i sl.)* (ZNI)

Pridjevni je tvorbeni pleonazam izraz *cjelokupan*, u značenju 'koji obuhvaća cjelinu, potpun, ukupan',²⁷ a pojavljuje se u primjeru (7):

(7) ...*pravo na pristup cjelokupnoj medicinskoj dokumentaciji* (ZZPP).

²⁶ Značenje se navodi prema Hrvatskom jezičnom portalu (<http://hjp.znanje.hr/>, 20. 6. 2018.).

²⁷ Značenje se navodi prema Hrvatskom jezičnom portalu (<http://hjp.znanje.hr/>, 17. 6. 2018.).

6. 3. Sintaktički pleonazmi

Najprije treba napomenuti da je u istraživanom korpusu zabilježeno najviše primjera sintaktičkih pleonazama. Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 56–63) razlikuju pleonastične sveze, vezničke pleonazme, pleonastični niz i pleonastične rečenice, a u zakonskim su tekstovima zabilježene sve podvrste. Ipak, najbrojnije su pleonastične sveze.

6. 3. 1. Pleonastične sveze

Pleonastične se sveze nazivaju još i dvorječnim pleonazmima, iako mogu biti i višerječne, a mogu se podijeliti prema sintaktičkom ustroju (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 56–58). Treba napomenuti da se u radu u dvorječne pleonastične sveze ubrajaju i izrazi tipa *imenica + imenica G* u kojoj je prva imenica „riječ parazit“ (npr. *sustav, režim, pitanje*) ili riječ uopćena značenja (*područje, postupak, poslovi*) (usp. Pranjković 1996; Silić 2006) te izrazi tipa *prijedlog + imenica G* (npr. *putem računala*) koji se svrstavaju u eksplicitan način izražavanja, tj. uzročnici su pleonazama (usp. Silić 2006; Silić i Pranjković 2007).

Prema stilističkim shvaćanjima pleonazma i sa stajališta jezične ekonomije, u dvorječne se pleonastične sveze ubrajaju i izrazi tipa *glagol + imenica A*, npr. *vršiti / provoditi / obavljati nadzor*. Naime, samo Bagić (2012: 249) izraze toga tipa izravno svrstava u pleonazme. Silić i Pranjković (2007: 379) o tome pišu u kontekstu administrativnoga stila, ističući da nominalnost od njega zahtijeva zamjenu samoznačnoga glagola suznačnim i odglagolnom imenicom, a ulogu suznačnoga glagola dobivaju glagoli *vršiti, provoditi i obavljati* (*vršiti prodaju robe = prodavati robu*) (usp. i Silić 2006: 66). Ipak, treba istaknuti da primjeri tipa *vršiti / obavljati / provoditi + imenica A* ne pripadaju kategoriji tautološkoga (pleonastičnoga!) objekta (npr. *planirati plan*) koji Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 48, 57) svrstavaju u pleonastične sveze.

Primjeri se dvorječnih pleonastičnih sveza zabilježenih u zakonskim tekstovima, prema sintaktičkom ustroju, prikazuju u tablici.

Tablica 2 – Sintaktički pleonazmi: pleonastične sveze

imenica + imenica	- <i>mjesec prosinac</i> (ZMP) - <i>država članica</i> (ZKI) ²⁸
-------------------	---

²⁸ Takvi se primjeri pojavljuju u više zakona, vrlo često u ZZOK-u. Gotovo svaki put kad se govori o Europskoj uniji spominju se *države članice Europske unije*.

	- <i>Grad Zagreb</i> (ZIU) ²⁹
imenica + imenica G	<ul style="list-style-type: none"> - <i>mjesec dana</i> (ZNO, OZ) / <i>godina dana</i> (ZOI)³⁰ - <i>tjedan života</i> (OZ) / <i>godina života</i> (ZUSP)³¹ - <i>dan blagdana</i> (ZBS) - <i>vrijeme trajanja</i> (ZVRH)³² - <i>razdoblje eksploatacije</i> (ZPV) / <i>razdoblje Drugog svjetskog rata</i> (ZIU) - <i>tijek (kalendarske) godine</i> (ZIU, ZDD) - <i>djelokrug rada</i> (ZTP)³³ - <i>osoba djeteta</i> (OZ) - <i>litra volumena</i> (ZV) - <i>mjesto prebivališta</i> (OZ) / <i>mjesto boravišta</i> (OZ) - <i>gradonačelnik Grada Zagreba</i> (ZZOK)³⁴ - <i>slučaj potrebe</i> (ZVFS) - <i>sustav nadzora</i> (ZPP) / <i>mjera</i> (ZZOK) / <i>proizvodnje i prometa grožđa</i> (ZV) / <i>obrazovanja odraslih</i> (ZOO) / <i>sporta</i> (ZSI) / <i>videonadzora</i> (ZOU) itd.³⁵ - <i>pitanje zaštite okoliša</i> (ZZB) - <i>režim zaštite i očuvanja kulturnog dobra</i> (ZZOK) - <i>praksa (poštenog) informiranja</i> (ZIP) - <i>teritorij Republike Hrvatske</i> (ZDU, ZPS, ZNI) - <i>područje Republike Hrvatske</i> (ZUKP)³⁶ / <i>županije</i> (ZFJP) / <i>zaštite okoliša</i> (ZZB) / <i>zaštite (osobnih podataka)</i> (ZOU) / <i>(javnog) informiranja</i> (ZM) / <i>(javnih) financija</i> (ZDU) / <i>obrazovanja i osposobljavanja</i> (ZAM) / <i>poljoprivrede, hrane i ruralnog razvoja</i> (ZHC) itd.³⁷

²⁹ Primjeri toga tipa pojavljuju se u više zakona, no uvijek u istom kontekstu. Naime, Grad Zagreb službeni je naziv 21. administrativne jedinice u Republici Hrvatskoj, no takva je veza pleonastična.

³⁰ Takvi se primjeri pojavljuju u više zakona, vrlo često u OZ-u.

³¹ Takvi se primjeri pojavljuju u više zakona, vrlo često u ZDD-u.

³² Takvi se primjeri pojavljuju u više zakona.

³³ Takvi se primjeri pojavljuju u više zakona.

³⁴ Za navedeni primjer vrijedi isto objašnjenje kao i kod primjera *Grad Zagreb*.

³⁵ Primjeri tipa *sustav + imenica G* osobito su brojni, stoga se navode samo neki.

³⁶ Takvi se primjeri pojavljuju u više zakona.

³⁷ Primjeri tipa *područje + imenica G* osobito su brojni, stoga se navode samo neki.

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>oblast (gospodarskog) sustava (ZH GK) / zdravstva, socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja (ZNI)</i> - <i>polje znanosti (ZHA) / umjetnosti (ZHA)</i> - <i>stanje prezrelosti (ZV) / (umanjene radne) sposobnosti (ZIR)</i> - <i>proces proizvodnje (ZV) / kupnje (vozila) (ZPV) / izdvajanja (suglasnosti) (ZKI)</i> - <i>postupak mjerenja (proračuna) (ZZB) / davanja (koncesije) (ZZOK) / (javne) nabave (ZPV) / imenovanja i razrješenja (ZM) / povrata (ZZOK) / sanacije (banaka) (ZDA) / primopredaje (vlasti) (ZPPV) itd.³⁸</i> - <i>poslovi prometa (ZSP) / mjerenja (buke) (ZZB) / obrade (duhana) (ZD) / prikupljanja (doprinosa) (ZUKS) / zaštite (okoliša) (ZAU) / zaštite i spašavanja (ZKI) / naplate (poreza) (ZOIB) itd.³⁹</i> - <i>djelatnost prodaje (ZPP) / distribucije (tiska) (ZM) / socijalne skrbi (OZ) / (slobodnog) zanimanja (ZNO) / prometa (pokretnim kulturnim dobrima) (ZZOK)</i>
pridjev + imenica	<ul style="list-style-type: none"> - <i>sastavni dio (ZH GK, ZNI, OZ)</i> - <i>javna objava (ZPP)⁴⁰</i> - <i>vremensko razdoblje (ZG, ZD, ZZB)</i> - <i>dulje vrijeme (OZ)</i> - <i>temeljno načelo (OZ, ZSP)</i> - <i>vlastoručni potpis (ZPP)</i> - <i>životna dob (ZDD) / starosna dob (ZUSP)</i> - <i>iznenadni šok (ZVFS)</i>
pridjev + pridjev	<ul style="list-style-type: none"> - <i>prvi sljedeći / idući (ZVRH)</i> - <i>najveći mogući (OZ)</i>
glagol + imenica A	<ul style="list-style-type: none"> - <i>vršiti obračun (ZMP) / otkup (ZD) / preinake (ZNS) / upis (ZSI)</i>

³⁸ Primjeri tipa *postupak + imenica G* osobito su brojni, stoga se navode samo neki.

³⁹ Primjeri tipa *poslovi + imenica G* osobito su brojni, stoga se navode samo neki.

⁴⁰ Ovdje valja istaknuti da se pojavljuju i inačice *javno objaviti* (prilog + glagol) (ZVF, ZM) i *javno objavljen* (prilog + glagolski pridjev trpni) (ZVF), stoga se ne izdvajaju u posebne kategorije.

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>obavljati poslove</i> (ZZB) / <i>djelatnost</i> (ZPP)⁴¹ / <i>nadzor</i> (ZPP, ZV) / <i>kontrolu</i> (ZDA) / <i>prodaju</i> (ZPP) / <i>proizvodnju (vina)</i> (ZV) / <i>promjenu (upisa)</i> (ZFZ) - <i>provoditi postupak</i> (ZZOK)⁴² / <i>djelatnost</i> (ZAM) / <i>nadzor</i> (ZSI, ZZPP) / <i>kreditiranje</i> (ZHB) - <i>voditi evidenciju</i> (ZIU) - <i>pružati pomoć</i> (ZAU)
prilog + glagolski pridjev trpni	<ul style="list-style-type: none"> - <i>ranije donesen</i> (ZDD) / <i>preuzet</i> (ZPPV) / <i>započet</i> (ZPPV) - <i>prethodno pribavljen</i> (ZZOK) / <i>proveden</i> (ZVRH, ZPPV) / <i>izdan</i> (ZTP) - <i>već učinjen</i> (ZIU) / <i>stečen</i> (ZNI) / <i>započet</i> (ZJF) - <i>unaprijed utvrđen</i> (ZIU)
prilog + pridjev	<ul style="list-style-type: none"> - <i>nužno potreban</i> (ZIU) - <i>osobno nazočan</i> (OZ)
prijedlog + imenica G	<ul style="list-style-type: none"> - <i>putem banaka</i> (ZDD, ZHB) / <i>medija</i> (ZM) / <i>sustava videonadzora</i> (ZOU) / <i>zajmova, subvencija, pomoći i donacija</i> (ZFZ) - <i>posredstvom medija</i> (ZM) - <i>preko naplatnog uređaja</i> (ZPP) - <i>nakon isteka (roka)</i> (OZ, ZUS)

Među dvorječne se pleonastične sveze mogu svrstati i sljedeći vremenski izrazi:

- (8) *produljiti za dodatnih osam dana* (OZ)
- (9) *produljiti za daljnjih trideset dana* (OZ)
- (10) *produžiti za još 30 dana* (ZOU)

Uvjetno, među dvorječne bi se pleonastične sveze mogli ubrojiti i sljedeći primjeri:

- (11) *prestaju s radom 31. prosinca 1991. godine* (ZH GK)

⁴¹ U primjerima tipa *obavljati djelatnost / poslove*, koji se javljaju u više zakona, pleonazmi su gotovo uvijek višestruki, npr. *obavljati poslove obrade duhana* (ZD), *obavljati poslove mjerenja i predviđanja buke* (ZZB), *obavljati djelatnost prodaje* (ZPP), *obavljati djelatnost distribucije tiska* (ZM).

⁴² U primjerima tipa *provoditi postupak* pleonazmi su gotovo uvijek višestruki, npr. *provoditi postupak davanja koncesije* (ZZOK), *provoditi postupak sanacije banaka* (ZDA), *provoditi postupak javne nabave* (ZPV), *provoditi postupak procjene utjecaja na okoliš* (ZFZ).

(12) *na dan 1. siječnja 1993. (ZZOK) / slave na dan 7. siječnja (ZBS) / na dan 31. prosinca (ZAU) / s danom 31. srpnja (ZV)*

(13) *zadužuju se s datumom 30. lipnja 2017. (ZZOK)*

Iako takve sveze nisu dvorječne u punom smislu riječi, vidljivo je da pleonastični element (*godina, dan, datum*) zamjenjuje jedan izraz (npr. 1991. je *godina*, 31. srpnja je *dan*). Ipak, primjeri toga tipa vrlo su rijetki i uglavnom se, pravilno, označuju samo brojkom.

Kao što je spomenuto, pleonastične sveze mogu biti i višerječne, a najčešće se pojavljuju zato što je jedna od sastavnica već višerječna (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 57). U zakonskim se tekstovima pojavljuju višerječne sveze tipa *više (od jednog)*, primjerice:

(14) *ima više od jednog poreznog skladišta (ZUKS)*

(15) *boravi na teritoriju više od jedne države članice Europske unije (ZPP)*

Prema stilističkim shvaćanjima pleonazma, među višerječne pleonastične sveze u radu se ubrajaju i izrazi tipa *glagol + imenica L* (npr. *biti u stanju*) koje Bagić (2012: 249) izravno naziva pleonazmima. Silić i Pranjković (2007: 379) ne svrstavaju ih izravno u pleonazme, već ističu da takvi izrazi nastaju zato što nominalnost od administrativnoga stila zahtijeva zamjenu samoznačnoga glagola suznačnim i odglagolnom imenicom (kao i u izrazima tipa *vršiti / obavljati / provoditi + A*), navodeći primjere *biti u stanju / mogućnosti, imati mogućnosti, ukazati pomoć, dati / staviti do znanja, biti suglasan, nositi se mišlju i donositi zaključke* (usp. i Silić 2006: 66). Iako takvi izrazi nisu pleonazmi u punom smislu riječi, problematični su sa stajališta jezične ekonomije. U zakonskim je tekstovima zabilježeno tek nekoliko primjera:

(16) *zbog duže bolesti nije u mogućnosti završiti školovanje (ZDD)*

(17) *nisu u mogućnosti brinuti se o svojem djetetu (OZ)*

(18) *moraju biti u stanju razumjeti značenje (OZ)*

Među višerječne pleonastične sveze u radu se ubrajaju i izrazi tipa *glagol + pridjev + imenica D* (npr. *biti nazočan sjednici*). Naime, Silić (2006: 37) kao primjer pleonazma navodi izraz *biti nazočan / prisutan (na) sjednici*, pojašnjavajući da *biti nazočan / prisutan* znači isto što i *biti na*. Na drugom mjestu ističe još da se poseban vid pleonazma pojavljuje u izrazima tipa *biti nazočan + D*, npr. *biti nazočan sjednici* (2006: 69). I Bagić (2012: 249) kao primjer pleonazma navodi *biti nazočan*. U zakonima su zabilježena samo dva primjera čija je uporaba pleonastična:

(19) *Član vlade koji nije bio nazočan davanju svečane prisege...* (ZVRH)

(20) *Vlada može zasjedati ako je sjednici nazočna većina članova Vlade.* (ZVRH)

Promotrimo sada sljedeće primjere višerječnih pleonastičnih sveza:

- (21) *novčanom kaznom u iznosu od 50.000,00 do 100.000,00 kuna (ZZB)*
- (22) *sklapa se (...) na rok od četiri godine (ZAM)*
- (23) *u roku od 3 mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona (ZZB)*
- (24) *zaštitna mjera zabrane izvođenja programa u trajanju od jedne do tri godine (ZOO)*
- (25) *osoba u dobi od najmanje dvadeset i jedne godine (OZ)*

U vezi s navedenim primjerima treba istaknuti da su višerječne pleonastične sveze tipa *novčanom kaznom u iznosu od x do y kuna* osobito česte i pojavljuju se u svakom zakonu u kojem su propisane novčane kazne za nepoštivanje pojedinih odredbi. No treba istaknuti da se jednako često pojavljuje i izraz tipa *novčanom kaznom od x do y kuna* (bez pleonastičnoga izraza *u iznosu*). S druge strane, gotovo se u svakom zakonu pojavljuju vremenski izrazi tipa *rok od, u trajanju*. No kad se u zakonima označuje kakav vremenski odsječak, pleonastični se izraz (npr. *rok od, u trajanju*) gotovo nikada ne izostavlja.

Evo još nekih primjera pleonastičnih sveza koji pokazuju da su pleonazmi u suprotnosti s jezičnom ekonomijom:

- (26) *Hrvatska banka za obnovu i razvitak posluje pod tvrtkom »Hrvatska banka za obnovu i razvitak« i pod skraćenom tvrtkom »HBOR«.* (ZHB)
- (27) *Ukupan iznos naknade (...) ne može prelaziti iznos od 3,700.000,00 kuna.* (ZNI)
- (28) *Nadležna služba državne uprave nadležna za donošenje rješenja...* (ZNI)
- (29) *Ovim se Zakonom utvrđuju nadležna tijela, nadležne ustanove i tijela za vezu te zadaće nadležnih tijela, ustanova i tijela za vezu u provedbi uredbi Europske unije...* (ZUKS)
- (30) *Državni službenici zatečeni u državnoj službi.* (ZSI)
- (31) *Nezakonito iznesen kulturni predmet s državnog područja države članice Europske unije je kuturni predmet.* (ZZOK)
- (32) *U vrijeme trajanja zabrane radova zabranjen je sav rad.* (ZIU)
- (33) *Službenik Agencije koji neovlaštenoj osobi otkrije povjerljive podatke koje je saznao u obavljanju poslova radnog mjesta...* (ZOU)
- (34) *Ovim Zakonom uređuju se uvjeti pod kojima nadležna državna tijela mogu poduzimati mjere kontrole u području cijena i način provedbe tih mjera* (ZIM)
- (35) *o utvrđenom stanju na području djelokruga rada povjerenstava* (ZZPP)

Navedeni primjeri ne pokazuju samo da pleonazmi nisu ekonomični već da (ponekad) nisu ni zalihosni. Naime, poruka bi sasvim sigurno bila dovoljno jasna (pa čak i jasnija!) kada bi se,

primjerice, istaknulo da je službenik Agencije podatke saznao *na radnom mjestu*, da se *uređuju uvjeti i način kontroliranja cijena* te da se radi o *utvrđenom stanju u djelokrugu povjerenstava*. Osobito je zanimljiv i sljedeći primjer:

(36) *Nadležno tijelo je Konzervatorski odjel Ministarstva kulture na čijem se području kulturno dobro nalazi, a za područje Grada Zagreba Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu (ZZOK)*

Iako je *Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu* službeni naziv zavoda, a *Grad Zagreb* službeni naziv 21. administrativne jedinice u Republici Hrvatskoj, mora se priznati da navedena rečenica zaista djeluje nezgrapno, uz još jedan pleonazam – *područje Grada Zagreba*.

6. 3. 2. Veznički pleonazmi

Pleonazmi u vezničkim izrazima mogu biti dvorječni i višerječni (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 58). Budući da dvorječni veznički pleonazmi nisu zabilježeni u korpusu, u tablici se prikazuju višerječni rječnički pleonazmi.

Tablica 3 – Sintaktički pleonazmi: veznički pleonazmi

vrsta rečenice	imenica	složeni veznici (primjeri)
vremenska	vrijeme	- <i>za vrijeme dok je dijete zbog bolesti spriječeno</i> (ZDD) - <i>za vrijeme kad se dijete nalazi kod jednoga od njih</i> (OZ) - <i>u vrijeme dok je bio poslovno sposoban</i> (OZ) - <i>u vrijeme kad se dijete nalazi kod drugog roditelja</i> (OZ)
načinska	način	- <i>na način da je iz naslova vidljivo</i> (ZM) / <i>ne dovodi u pitanje svoju samostalnost i neovisnost</i> (ZDU) / <i>zaštite dijete</i> (OZ) / <i>im se sačuvaju svojstva</i> (ZV) / <i>se građevinska vrijednost stana uveća</i> (ZNI)
namjerna	namjera	- <i>s namjerom da time pospješi promet proizvoda</i> (ZM)
pogodbena	slučaj	- <i>u slučaju ako se u odgovoru navode očigledno netočni podaci</i> (ZM) - <i>u slučaju kad nije bilo moguće dati upozorenje</i> (OZ) / <i>je podnesena je podnesena protiv rješenja</i> (OZ) / <i>je (...) blokiran račun</i> (ZIU) / <i>su posmrtni ostaci pokopani u pojedinačnoj grobnici</i> (ZIU)

Ipak, treba istaknuti da Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 59) upozoravaju da se uporaba takvih složenih veznika može opravdati njihovom funkcijom osobitoga isticanja i preciziranja. Što

se tiče primjera iz korpusa zakonskih tekstova, može se reći da složeni veznici mogu imati takvu objasnidbenu funkciju u načinskim, namjernim i pogodbenim rečenicama, dok se u vremenskim rečenicama uglavnom rabe nepotrebno. Bilo kako bilo, ne djeluju ometajuće na čitatelja.

Treba napomenuti da se u zakonima pojavljuje i uporaba složenog veznika *pod uvjetom da*. Silić i Pranjković (2007: 379), opisujući eksplicitan način izražavanja koji dovodi do pleonazma, navode da se u takvom izražavanju vezna sredstva *pod uvjetom da* rabe umjesto veznika *ako* (*donositi zaključak pod uvjetom da je većina nazočna* umjesto *donositi zaključak ako je većina nazočna*). Silić (2006: 38) pak, nabrajajući primjere nevidljivih, nesvjesnih pleonazama, navodi i *pod uvjetom da* (*da = uvjet*). Takvi se primjeri ipak ne mogu uvrstiti u pleonazam u punom smislu riječi, jer nisu izostavljivi kao imenice *vrijeme*, *način* i *slučaj*, već se mogu zamijeniti veznikom *ako*. Evo primjera iz zakona:

(37) *pod uvjetom da je 10 godina radio* (ZSP)

(38) *pod uvjetom da se time ne dira u stečena prava trećih osoba* (ZM)

(39) *pod uvjetom da cilj promjene nije uvođenje bilo kakvih preinaka* (ZZPP)

U administrativnim je tekstovima česta i uporaba skupine *osim ako*, no ona ne mora uvijek biti pleonastična (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 60). Evo primjera iz korpusa:

(40) *Pravo na tužbu u bračnom sporu nije ograničeno rokom, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.* (OZ)

(41) *Dijete ima pravo ostvarivati osobne odnose s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s djetetovom dobrobiti.* (OZ)

Dakle, skupina je *osim ako* u prvom primjeru pleonastična, a u drugome nije. Kako pojašnjavaju Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 60), ona je pleonastična u rečenicama s dvostrukom negacijom, a nije pleonastična u rečenicama bez dvostruke negacije. U primjerima iz korpusa vidljivo je da je uporaba vezničke skupine *osim ako* uglavnom odraz nedovoljno izražene svijesti o tome kada je ona pleonastična, a kada nije.

6. 3. 3. Pleonastični niz

Pleonastični niz nastaje povezivanjem zarezom ili veznicima *i / ili* (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 60). U tablici se stoga posebno prikazuju pleonazmi povezani zarezom ili zagradom, veznikom *i* te veznikom *ili*, tj. antonimni parovi.

Tablica 4 – Sintaktički pleonazmi: pleonastični niz

zarez ili zagrada	<ul style="list-style-type: none"> - dužan je bez odgode, odmah obustaviti radove (ZIU) - može predložiti, prema potrebi, potrebne izmjene konvencije (ZUEG) - ovisno o tijeku postupka (fazama) u proizvodnji (ZV) - prodavati kao otvorenu robu (rinfuzu) (ZV)
veznik i	<ul style="list-style-type: none"> - rad i djelokrug (ZZOK) - jasan i razumljiv način (ZZB) - jedino i glavno zanimanje (ZPSU) - efikasna i uspješna provedba (ZIU) - motiviran neprimjerenim pobudama i poticajima (ZVFS) - na temelju neistinitih i netočnih podataka (ZDD)
veznik ili, tj. antonimni par	<ul style="list-style-type: none"> - rješenje u pisanom ili usmenom obliku (ZM, ZPP) - dužan je u papirnatom ili elektroničkom obliku čuvati primljene (...) isprave (ZPP) - naznaka je li nadzor bio najavljen ili nenajavljen (ZOU) - može se ostvariti uz naknadu plaće ili bez naknade (ZOO) - pisani odgovor o prihvaćanju, odnosno neprihvaćanju primjedbi (ZOU) - obaviještenost o uspjehu, odnosno neuspjehu pregleda (ZZPP)

Od navedenih pleonastičnih nizova može se opravdati samo uporaba primjera *prodavati kao otvorenu robu (rinfuzu) (ZV)* te *rješenje u pisanom ili usmenom obliku (ZM, ZPP)* jer imaju funkciju pojašnjavanja i preciziranja iskaza. U drugim je primjera uporaba pleonastičnih nizova neopravdana. Primjerice, ako se nešto **može ostvariti uz naknadu plaće**, to ne znači nužno da se i **mora ostvariti uz naknadu plaće**, dakle **može se ostvariti i bez nje**, stoga to nije potrebno posebno isticati.

6. 3. 4. Pleonastične rečenice

O pleonazmu se ponekad može govoriti samo na razini rečenice. Od rečeničnih pleonazama zabilježene su strukture slične ustroju *do x, uključujući i x*, koji navode Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 62). Pogledajmo sljedeća dva primjera:

(42) *poduzeti sve mjere, uključujući oduzimanje i prodaju predmeta oporezivanja (ZPP)*

(43) *bilo koji subjekt, uključujući pojedinog trgovca ili skupinu trgovaca (ZNO)*

Objašnjenja koja se uvode izrazom *uključujući* ovdje su nepotrebna jer se ističe da se poduzimaju *sve mjere*, tj. da se tvrdnja odnosi na *bilo koji subjekt* (dakle potencijalno na sve subjekte). No pogledajmo još sljedeće primjere:

- (44) *arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone* (ZZOK)
- (45) *postupak davanja koncesije, uključivo sklapanje jedinstvenog ugovora o koncesiji* (ZZOK)
- (46) *prava i obveze predsjednika i članova Uprave, uključujući plaću i ostala materijalna prava* (ZHB)

U tim su primjerima objašnjenja koja se uvode izrazima *uključujući / uključivo* potrebna jer dodatno pojašnjavaju tvrdnje, tj. obuhvatnost navedenih pojmova (*arheološke zone, koncesije te prava i obveza*). Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 63) ističu da se rečenični pleonazmi najčešće ostvaruju nepotrebnim ponavljanjem. Ipak, nijedna od navedenih rečenica nije neobična i neprimjerena u zakonskim tekstovima zato što trebaju biti razumljivi svakom govorniku hrvatskoga jezika, a samim time i dovoljno precizni.

6. 4. Tekstni pleonazmi

Ponekad se samo prema širem kontekstu može utvrditi je li riječ o pleonazmu ili nespretnom izražavanju. Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 63) navode primjer rečenica *Vijeće je dugo bilo najutjecajnija institucija zajednice. Institucija, koja je dugo jedina imala isključivo zakonodavnu funkciju...*, ističući da je tu ponavljanje namjerno i služi izražavanju jačega dojma, tj. usmjeravanju čitateljeve pozornosti na bitno. U istraživanom korpusu nisu zabilježeni primjeri pravih tekstnih pleonazama, već se uglavnom radi o (namjernom?) ponavljanju radi zadržavanja čitateljeve pažnje i što veće jasnoće iskaza, što uzrokuje pomalo nespretno izražavanje. Dakle, primjeri koji slijede nisu tekstni pleonazmi, ali može se reći da su problematični sa stajališta jezične ekonomije. Treba još istaknuti da se slične konstrukcije pojavljuju u gotovo svakom zakonu, a ovo su neki od primjera:

- (47) *Upravu Hrvatske banke za obnovu i razvitak čine tri člana. Članove Uprave imenuje i opoziva Nadzorni odbor...* (ZHB)
- (48) *Osnivač je Agencije država. Država jamči za obveze Agencije.* (ZDA)
- (49) *Hrvatska gospodarska komora ima statut. Statutom Hrvatske gospodarske komore uređuju se...* (ZH GK)

- (50) *Hrvatska gospodarska komora osniva regionalne komore. Regionalne komore su sastavni dio Hrvatske gospodarske komore...* (ZH GK)
- (51) *Agencijom upravlja Upravno vijeće. Upravno vijeće ima predsjednika i četiri člana.* (ZAM)
- (52) *Radom Agencije upravlja ravnatelj (u daljnjem tekstu: ravnatelj). Ravnatelj ima zamjenika.* (ZOU)
- (53) *Status polaznika stječe se upisom u program. Status polaznika prestaje završetkom programa.* (ZOO)

6. 5. Kontekstni pleonazmi

Prema Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 49), neki se izraz može odrediti kao pleonazam tek kad se promotri u kontekstu u kojem se iskaz ostvaruje, stoga takav pleonazam nazivaju kontekstnim ili situacijskim. Navode primjer *Otvori vrata!* koji može biti pleonazam ako je netko ispred vrata i kuca, a ne mora ako je osoba u prostoriji u kojoj su, primjerice, i vrata i prozor pa se želi naglasiti da treba otvoriti baš vrata. Primjeri su još *ponovni povratak, opet ponoviti, zajedno s, istinite činjenice, potpuno uništenje, naknadne dopune, katkad moći, malo novorođenče i bez dodanih konzervansa* (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 64).

Primjer *zajedno s* označen je kao prototipni pleonazam, ali ne mora uvijek biti greška (Hudeček, Lewis i Mihaljević 2011: 64). U istraživanom korpusu pojavljuje se nekoliko puta. U nekim je slučajevima takav izraz potreban. Promotrimo sljedeće primjere:

- (54) *„ukupna masa“ je masa vozila zajedno s masom tereta koji se prevozi na vozilu* (ZSP)
- (55) *provodi carinski postupak zajedno s obračunom i naplatom carinskog duga* (ZPP)
- (56) *naziv ili skraćeni naziv na stranom jeziku političke stranke mogu upotrebljavati samo zajedno s nazivom na hrvatskom jeziku* (ZPS)

U navedenim je rečenicama izraz *zajedno s* potreban radi jasnoće, kako bi primatelj poruke točno shvatio što sve obuhvaća pojam *ukupna masa* ili *carinski postupak* te kako bi se naglasilo da uz strani naziv političke stranke uvijek mora biti naznačen i hrvatski. S druge strane, takav je izraz ponekad nepotreban. Primjerice:

- (57) *vozila koja zajedno s teretom ne udovoljavaju propisanim uvjetima* (ZSP)
- (58) *isplatiti sve iznose plaćene iz toga jamstva zajedno sa zateznim kamatama* (ZJF)

U tim bi rečenicama dovoljno bilo reći samo *vozila koja s teretom ne udovoljavaju propisanim uvjetima* ili *sve iznose (...) sa zateznim kamatama*. Ipak, takvo izražavanje u kontekstu zakonskih tekstova ne opterećuje iskaz, stoga se i ne doživljava kao višak informacije.

Pleonastična sveza *bez dodanih konzervansa* također je jedan od čestih kontekstnih pleonazama. U istraživanom je korpusu zabilježen samo jedan primjer:

(59) *Voćni sirup je proizvod sirupaste konzistencije sa sadržajem suhe tvari najmanje 65%, proizvedene od voćnog soka ili koncentriranog voćnog soka, citrus baza ili drugih voćnih baza i voćne pulpe (u slučaju jagodičastog voća i višanja) s dodanim šećerom ili šećernim sirupom, ali bez dodanih konzervansa.* (ZPP)

Dakle, vidljivo je da je u navedenoj rečenici izraz *bez dodanih konzervansa* pleonastičan. Hudeček, Lewis i Mihaljević (2011: 64) ističu da bi ta pleonastična sveza trebala glasiti *bez konzervansa*, jer proizvođači obično žele naglasiti da u proizvodu nema konzervansa. No svezom *bez dodanih konzervansa* ispada kao da ističu da proizvod sadržava neke (navedene) konzervanse, ali ne i dodatne (pored navedenih).

7. Zaključak

Na temelju teorijskih spoznaja te istraživanja zastupljenosti (neosviještenih, nenamjernih) pleonazama u administrativnom stilu, tj. u njegovu zakonodavno-pravnom podstilu, svakako se može istaknuti da su pleonazmi njegova prepoznatljiva značajka. Ta činjenica ne iznenađuje jer se u novije vrijeme pleonazmi (kao jezična pogreška i standardnojezični problem) često povezuju s administrativnim stilom i ponekad su označeni kao jedna od njegovih najtežih bolesti. Istraživanje zakonskih tekstova Republike Hrvatske pokazalo je zastupljenost gotovo svih vrsta pleonazama (podijeljenih prema jezičnom kriteriju) – grafičkih, tvorbenih, sintaktičkih, tekstnih i kontekstnih ili situacijskih. Jedina vrsta koja se uopće ne pojavljuje jesu morfološki pleonazmi. Ipak, treba istaknuti da se neki primjeri pojavljuju iznimno rijetko (npr. tvorbeni pleonazmi), dok su najčešći sintaktički pleonazmi, i to pleonastične sveze tipa *imenica + imenica G*, u kojima se pojavljuju „riječi paraziti“ (npr. *sustav*) i riječi uopćena značenja (npr. *područje*, *postupak*, *poslovi*, *djelatnost*) koje često djeluju semantički prazno. Također, veoma su česte i sintaktičke pleonastične sveze tipa *glagol + imenica A* (npr. *vršiti / obavljati / provoditi nadzor*), koje se mogu smatrati pleonazmima prema stilističkim shvaćanjima. Kad takvo izražavanje dođe do vrhunca, pojavljuju se izrazi poput *obavljati poslove radnog mjesta* i *poduzimati mjere kontrole u području cijena*, koji nisu ekonomični, ali čak ni dovoljno zalihosni (kakvi bi trebali biti). Iako takvi izrazi nastaju zbog težnje za eksplicitnim načinom izražavanja, zapravo stvaraju suprotan učinak – izazivaju smijeh i (nerijetko) zbunjenost čitatelja. Pored toga, gotovo su u svakom zakonu neizostavne sintaktičke pleonastične sveze tipa *na rok od* i *u iznosu od*, što ne iznenađuje ako se u obzir uzme točnost kao važna značajka administrativnoga stila. Štoviše, brojni su pleonazmi (primjerice sintaktički veznički) prisutni u zakonskim tekstovima uistinu zbog težnje za što većom jasnoćom i preciznošću navoda, stoga se ne doživljavaju kao opterećujući, tj. ne smatraju se manom administrativnoga stila.

Kao što je istaknuto, pleonazmi nisu iznenađenje i novost u hrvatskom zakonodavstvu (i administrativnom stilu općenito). Može se reći da su mnogo veći problem hrvatskih zakona predugačke i nejasne rečenice, koje pak (često) nastaju zbog pleonazama. Također, iščitavanjem zakonskih tekstova stječe se dojam da pojava pleonazama ipak ne opterećuje toliko komunikaciju u pismu, koliko u govoru. U vezi s tim, valja se još jednom podsjetiti da problemi mogu nastati prenošenjem pleonazama iz (agresivnoga!) jezika administracije u druge sfere komunikacije – najprije u medije, a zatim i u svakodnevni jezik, tj. u publicistički i razgovorni stil. Takvim pojavama može se svjedočiti gotovo svakodnevno i problem je u tome što se one u izražavanju ne doživljavaju problematičnima ili spornima. Za kraj navodim zapažanje M. Kovačića koji u emisiji

Govorimo hrvatski raspravlja o *bivanju u mogućnosti*. Naime, on ističe da smo svi neprestance „u mogućnosti za ovo ili za ono, u mogućnosti za sve, osim za kratko i prirodno izražavanje“. Navodi još simbolično: „Post nam ne nalaže samo religija, već i jezik. Uzdržimo se od suvišnih riječi i praznih fraza!“ (<http://radio.hrt.hr/prvi-program/aod/bivanje-u-mogucnosti/257737/>). Možda bi i zakonski tekstovi Republike Hrvatske, kao oblik službenoga obraćanja svim govornicima hrvatskoga jezika, bili jezično pravilniji i „pristupačniji“ svakom pojedincu kada bi se više pažnje posvećivalo njihovoj jezičnoj dotjeranosti, tj. njegovanju jezične kulture, jer vidljivo je da pleonazmi često nastaju nepažnjom, a moglo bi se reći i nemarom. S druge strane, treba istaknuti da se, sa stajališta pravnika, većina navedenih primjera vjerojatno ni ne doživljava pleonastičnima. Pored pleonazama, smetnje u (jednosmjernoj) komunikaciji zakona i njegovih čitatelja uzrokuje i neravnoteža između zalihosti i jezične ekonomije.

8. Literatura

1. Alerić, Marko; Gazdić-Alerić, Tamara. 2013. *Hrvatski u upotrebi: 121 lekcija za bolje ovladavanje hrvatskim jezikom*. Profil. Zagreb.
2. Anić, Vladimir. 1961. Pleonazam u logičkom i afektivnom izrazu. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 9/1. 21–25. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=218733 (pristupljeno 10. 5. 2018.)
3. Babić, Stjepan; Težak, Stjepko. ¹1992. *Gramatika hrvatskoga jezika: priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Školska knjiga. Zagreb.
4. Badurina, Lada; Kovačević, Marina. 2001b. Jezični paradoksi administrativnoga stila. *Drugi hrvatski slavistički kongres: zbornik radova*. Ur. Sesar, Dubravka; Vidović Bolt, Ivana. Hrvatsko filološko društvo. Zagreb. 479–487.
5. Badurina, Lada; Kovačević, Marina. 2001. *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.
6. Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Školska knjiga. Zagreb.
7. Bagić, Krešimir. 2010. „Od viška glava (ne) boli“. *Vijenac* 423. [http://www.matica.hr/vijenac/423/Od%20vi%C5%A1ka%20glava%20\(ne\)%20boli/](http://www.matica.hr/vijenac/423/Od%20vi%C5%A1ka%20glava%20(ne)%20boli/) (pristupljeno 29. 5. 2018.)
8. Barić, Eugenija i dr. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Ur. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica; Vukojević, Luka. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine. Zagreb.
9. Bjelobrč, Vladimir. 2009. Kojemu funkcionalnom stilu pripadaju reklame. *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis* 3/3. 67–73. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=104398 (pristupljeno 31. 5. 2018.)
10. Čužić, Tomislav. 2016. Funkcionalni stilovi u pravopisnome kontekstu (tekstu). *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 42/2. 353–378. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=261930 (pristupljeno 23. 5. 2018.)
11. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. ²2006. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

12. Glušac, Maja. 2013. Pleonazmi u publicističkom stilu hrvatskoga jezika. *Jezik kao informacija: zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku*. Ur. Peti-Stantić, Anita; Stanojević, Mateusz-Milan. Srednja Europa – Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku. Zagreb. 143–158.
13. *Govorimo hrvatski: jezični savjeti*. 1997. Priredio Dulčić, Mihovil. Hrvatski radio – Naprijed. Zagreb.
14. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. 2002. Ur. Matasović, Ranko; Jojić, Ljiljana. Novi Liber. Zagreb.
15. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2009. *Hrvatski terminološki priručnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
16. Hudeček, Lana; Lewis, Kristian; Mihaljević, Milica. 2011. Pleonazmi u hrvatskome standardnom jeziku. *Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 37/1. 41–72. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=113274 (pristupljeno 5. 5. 2018.)
17. Karakaš, Dajana. 2015. *Pleonazmi u hrvatskim jezičnim savjetnicima*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 56 str. http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/5747/1/Karaka%C5%A1_Pleonazmi%20u%20hrvatskim%20jezi%C4%8Dnim%20savjetnicima.pdf (pristupljeno 30. 5. 2018.)
18. Katnić-Bakaršić, Marina. 1999. *Lingvistička stilistika*. https://www.ffst.unist.hr/download/repository/Lingvisticka_stilistika.pdf (pristupljeno 21. 5. 2018.)
19. Mihaljević, Milica. 2002. Funkcionalni stilovi hrvatskoga (standardnog) jezika (S posebnim obzirom na znanstveno-popularni i personalni podstil). *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 28/1. 325–343. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=102727 (pristupljeno 10. 5. 2018.)
20. Novak, Blaženka. 2010. *Funkcionalna stilistika hrvatskoga zakonodavstva*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 154 str.
21. Peti-Stantić, Anita. 2002. Funkcionalno preslojavanje suvremenog standarda. *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Riječki filološki dani 4*. Ur. Diana Stolac. Filozofski fakultet. Rijeka. 365–374.
22. Petrović, Bernardina. 2005. *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskome jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

23. Pranjković, Ivo. 1996. Funkcionalni stilovi i sintaksa. *Suvremena lingvistika* 41–42/1–2. 519–527. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=38503 (pristupljeno 10. 5. 2018.)
24. Pranjković, Ivo. 2002. Stilistika i normativistika: prilog raspravi o naravi stilogenosti. *Važno je imati stila: zbornik*. Ur. Bagić, Krešimir. Disput. Zagreb. 155–163.
25. Ryznar, Anera. 2016. Koliko je danas funkcionalna funkcionalna stilistika. *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 40/60. 101–110. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=257506 (pristupljeno 10. 5. 2018.)
26. Silić, Josip. 2006. *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Disput. Zagreb.
27. Silić, Josip. 1996. Polifunkcionalnost hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo: časopis Matice hrvatske za književnost, umjetnost i kulturu* 1. 244–248.
28. Silić, Josip, Pranjković, Ivo. ²2007. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga, Zagreb.
29. Simeon, Rikard. 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva: 2. svezak: P – Ž*. Matica hrvatska. Zagreb.
30. Solar, Milivoj. 2006. *Rječnik književnoga nazivlja*. Golden marketing: Tehnička knjiga. Zagreb.
31. Škarić, Ivo. ³2008. *Temeljci suvremenoga govorništva*. Školska knjiga. Zagreb.
32. Tafra, Branka. 2007. Pregršt jezičnih zrnaca. *Nova mehanizacija šumarstva: časopis za teoriju i praksu šumarskoga inženjerstva* 28/1. 49–93. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=33358 (pristupljeno 23. 5. 2018.)
33. Tošović, Branko. 1988. *Funkcionalni stilovi*. Svjetlost. Sarajevo.

9. Kratice i izvori

1. OZ – Obiteljski zakon. <https://zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon> (pristupljeno 7. 6. 2018.)
2. ZAM – Zakon o Agenciji za mobilnost i programe Europske unije. <https://zakon.hr/z/385/Zakon-o-Agenciji-za-mobilnost-i-programe-Europske-unije> (pristupljeno 10. 6. 2018.)
3. ZBS – Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj. <https://zakon.hr/z/372/Zakon-o-blagdanima,-spomendanima-i-neradnim-danima-u-Republici-Hrvatskoj> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
4. ZDD – Zakon o doplatku za djecu. <https://zakon.hr/z/475/Zakon-o-doplatku-za-djecu> (pristupljeno 5. 6. 2018.)
5. ZDA – Zakon o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka. <https://zakon.hr/z/563/Zakon-o-Dr%C5%BEavnoj-agenciji-za-osiguranje-%C5%A1tednih-uloga-i-sanaciju-banaka-> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
6. ZDU – Zakon o Državnom uredu za reviziju. <https://zakon.hr/z/478/Zakon-o-Dr%C5%BEavnom-uredu-za-reviziju> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
7. ZD – Zakon o duhanu. <https://zakon.hr/z/242/Zakon-o-duhanu> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
8. ZFJP – Zakon o financiranju javnih potreba u kulturi. <https://zakon.hr/z/539/Zakon-o-financiranju-javnih-potreba-u-kulturi> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
9. ZFZ – Zakon o Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. <https://zakon.hr/z/560/Zakon-o-Fondu-za-za%C5%A1titu-okoli%C5%A1a-i-energetsku-u%C4%8Dinkovitost> (pristupljeno 9. 6. 2018.)
10. ZG – Zakon o grobljima. <https://zakon.hr/z/381/Zakon-o-grobljima> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
11. ZHA – Zakon o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. <https://zakon.hr/z/452/Zakon-o-Hrvatskoj-akademiji-znanosti-i-umjetnosti> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
12. ZHB – Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak. <https://zakon.hr/z/570/Zakon-o-Hrvatskoj-banci-za-obnovu-i-razvitak> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
13. ZHGK – Zakon o Hrvatskoj gospodarskoj komori. <https://zakon.hr/z/776/Zakon-o-Hrvatskoj-gospodarskoj-komori> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
14. ZIP – Zakon o informiranju potrošača o hrani. <https://zakon.hr/z/593/Zakon-o-informiranju-potro%C5%A1a-o-hrani> (pristupljeno 6. 6. 2018.)

15. ZIU – Zakon o istraživanju, uređenju i održavanju vojnih groblja, groblja žrtava Drugog svjetskog rata i poslijeratnog razdoblja. <https://zakon.hr/z/553/Zakon-o-istra%C5%BEivanju,-ure%C4%91enju-i-odr%C5%BEavanju-vojnih-groblja,-groblja-%C5%BErtava-Drugog-svjetskog-rata-i-poslijeratnog-razdoblja> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
16. ZIM – Zakon o iznimnim mjerama kontrole cijena. <https://zakon.hr/z/842/Zakon-o-iznimnim-mjerama-kontrole-cijena-> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
17. ZIR – Zakon o izvršavanju rada za opće dobro na slobodi i uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom u prekršajnom postupku. <https://zakon.hr/z/216/Zakon-o-izvr%C5%A1avanju-rada-za-op%C4%87e-dobro-na-slobodi-i-uvjetne-osude-za-za%C5%A1titnim-nadzorom-u-prekr%C5%A1ajnom-postupku> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
18. ZJF – Zakon o jamstvenom fondu za gospodarski oporavak i razvitak. <https://zakon.hr/z/265/Zakon-o-jamstvenom-fondu-za-gospodarski-oporavak-i-razvitak> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
19. ZK – Zakon o kamatama. <https://zakon.hr/z/391/Zakon-o-kamatama> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
20. ZKI – Zakon o kritičnim infrastrukturama. <https://zakon.hr/z/591/Zakon-o-kriti%C4%8Dnim-infrastrukturama> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
21. ZM – Zakon o medijima. <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
22. ZMP – Zakon o minimalnoj plaći. <https://zakon.hr/z/400/Zakon-o-minimalnoj-pla%C4%87i> (pristupljeno 5. 6. 2018.)
23. ZNS – Zakon o najmu stanova. <https://zakon.hr/z/168/Zakon-o-najmu-stanova> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
24. ZNI – Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine. <https://zakon.hr/z/130/Zakon-o-naknadi-za-imovinu-oduzetu-za-vrijeme-jugoslavenske-komunisti%C4%8Dke-vladavine> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
25. ZNO – Zakon o nedopuštenom oglašavanju. <https://zakon.hr/z/229/Zakon-o-nedopu%C5%A1tenom-ogla%C5%A1avanju> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
26. ZOO – Zakon o obrazovanju odraslih. <https://zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
27. ZAU – Zakon o osnivanju Agencije za ugljikovodike. <https://zakon.hr/z/701/Zakon-o-osnivanju-Agencije-za-ugljikovodike> (pristupljeno 9. 6. 2018.)

28. ZHC – Zakon o osnivanju Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo. <https://zakon.hr/z/421/Zakon-o-osnivanju-Hrvatskog-centra-za-poljoprivredu,-hranu-i-selo> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
29. ZOIB – Zakon o osobnom identifikacijskom broju. <https://zakon.hr/z/83/Zakon-o-osobnom-identifikacijskom-broju> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
30. ZOI – Zakon o osobnom imenu. <https://zakon.hr/z/43/Zakon-o-osobnom-imenu> (pristupljeno 5. 6. 2018.)
31. ZPS – Zakon o političkim strankama. <https://zakon.hr/z/549/Zakon-o-politi%C4%8Dkim-strankama> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
32. ZPP – Zakon o posebnom porezu na kavu i bezalkoholna pića. <https://zakon.hr/z/600/Zakon-o-posebnom-porezu-kavu-i-bezalkoholna-pi%C4%87a> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
33. ZPPV – Zakon o postupku primopredaje vlasti. <https://zakon.hr/z/389/Zakon-o-postupku-primopredaje-vlasti> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
34. ZPSU – Zakon o pravima samostalnih umjetnika i poticanju kulturnog i umjetničkog stvaralaštva. <https://zakon.hr/z/698/Zakon-o-pravima-samostalnih-umjetnika-i-poticanju-kulturnog-i-umjetni%C4%8Dkog-stvarala%C5%A1tva> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
35. ZPV – Zakon o promicanju čistih i energetske učinkovitih vozila u cestovnom prometu. <https://zakon.hr/z/677/Zakon-o-promicanju-%C4%8Distih-i-energetski-u%C4%8Dinkovityh-vozila-u-cestovnom-prometu> (pristupljeno 5. 6. 2018.)
36. ZOU – Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka. <https://zakon.hr/z/1023/Zakon-o-provedbi-Op%C4%87e-uredbe-o-za%C5%A1titi-podataka> (pristupljeno 10. 6. 2018.)
37. ZUKP – Zakon o provedbi uredbe (EZ) br. 1223/2009 Europskog Parlamenta i Vijeća od 30. studenog 2009. o kozmetičkim proizvodima. [https://zakon.hr/z/667/Zakon-o-provedbi-Uredbe-\(EZ\)-br.-1223.2009-Europskog-parlamenta-i-Vije%C4%87a-od-30.-studenog-2009.-o-kozmeti%C4%8Dkim-proizvodima](https://zakon.hr/z/667/Zakon-o-provedbi-Uredbe-(EZ)-br.-1223.2009-Europskog-parlamenta-i-Vije%C4%87a-od-30.-studenog-2009.-o-kozmeti%C4%8Dkim-proizvodima) (pristupljeno 11. 6. 2018.)
38. ZUEG – Zakon o provedbi uredbi Europske unije o Europskoj grupaciji za teritorijalnu suradnju. <https://zakon.hr/z/728/Zakon-o-provedbi-uredbi-Europske-unije-o-Europskoj-grupaciji-za-teritorijalnu-suradnju> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
39. ZUKS – Zakon o provedbi uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti. <https://zakon.hr/z/585/Zakon-o-provedbi-uredbi-Europske-unije-o-koordinaciji-sustava-socijalne-sigurnosti> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
40. ZRZ – Zakon o Registru zaposlenih u javnom sektoru. <https://zakon.hr/z/457/Zakon-o-Registru-zaposlenih-u-javnom-sektoru> (pristupljeno 8. 6. 2018.)

41. ZSP – Zakon o sigurnosti prometa na cestama. <https://zakon.hr/z/78/Zakon-o-sigurnosti-prometa-na-cestama> (pristupljeno 5. 6. 2018.)
42. ZSI – Zakon o sportskoj inspekciji. <https://zakon.hr/z/535/Zakon-o-sportskoj-inspekciji> (pristupljeno 11. 6. 2018.)
43. ZTP – Zakon o tajnosti podataka. <https://zakon.hr/z/217/Zakon-o-tajnosti-podataka> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
44. ZUSP – Zakon o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu. <https://zakon.hr/z/430/Zakon-o-uvjetima-za-stjecanje-prava-na-starosnu-mirovinu-radnika-profesionalno-izlo%C5%BEenih-azbestu> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
45. ZVFS – Zakon o Vijeću za financijsku stabilnost. <https://zakon.hr/z/696/Zakon-o-Vije%C4%87u-za-financijsku-stabilnost> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
46. ZV – Zakon o vinu. <https://zakon.hr/z/277/Zakon-o-vinu> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
47. ZVRH – Zakon o Vladi Republike Hrvatske. <https://zakon.hr/z/170/Zakon-o-Vladi-Republike-Hrvatske> (pristupljeno 8. 6. 2018.)
48. ZZOK – Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. <https://zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara> (pristupljeno 6. 6. 2018.)
49. ZZB – Zakon o zaštiti od buke. <https://zakon.hr/z/125/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-buke> (pristupljeno 5. 6. 2018.)
50. ZZPP – Zakon o zaštiti prava pacijenata. <https://zakon.hr/z/255/Zakon-o-za%C5%A1titi-prava-pacijenata> (pristupljeno 11. 6. 2018.)